

10 Slniečko

ROČNÍK IX. (XXXI.)

JÚN 1977

3 Kčs

ILUSTROVAL FRANTIŠEK HÜBEL

Vo vyhni

JÁN MILČÁK

Od skorého rána do súmravného večera udiaral kováč Eliáš ťažkým kladivom na rozpálené železo. A ako udrel, zakaždým cinkla nákova a zajagalo sa nespočetné množstvo hviezdičiek.

Široko-ďaleko nebolo lepšieho kováča. Každý chcel mať motyku, rýľ, sekeru alebo kosu práve z jeho vyhne.

Pred vyhňou jednodaj stáli vozy. Vozári vedeli, že koníky sú vtedy užitočné, keď sú dobre podkuté.

„Majster, povedzte daktorému, nech ma povozi,“ ozval sa Pecivál.

„Povozí Ťa, keď mu prvý raz podkúješ koňa,“ odvetil Eliáš.

Pecivál sa prvý deň učil u kováča. Od rána ťahal mechy a staral sa, aby uhliky v ohnisku neprestajne svietili.

V práci prešiel deň a odrazu sa zvečerilo.

Voziari popohnali kone, vozy odhrkotali a vo vyhni zostal iba kováč s učňom.

„Zotmilo sa, nevidím si na nos,“ preriekol Pecivál.

Eliáš rozsvietil petrolejovú lampu zavesenú pod povalou uprostred vyhne. V tej chvíli vošla do vyhne kováčova žena Barbora. Na

stôl položila dva plechové taniere, nabrala kaše a do každého vložila hodný kus baranieho mäsa.

Pecivál zjedol kašu, ale bolo mu málo. Kováčova žena mu nabrala ešte raz, potom do tretice, a keď povedal, že mu kaša chutí, naplnila štvrtý i piaty tanier. Kto zje päť tanierov kaše, šiesty mu je iba pod zub a len siedmym sa nasýti.

Kováčovi nezostalo z večere veľa. Nuž si vytiahol spoza zástery zapekačku a zo spodného vrečka miešok tabaku.

Napchal si fajku, položil ju na okraj uhlikov, a keď z fajky vystúpil pramienok dymu, vedel, že je zápek hotový.

Posadil sa a bafkal.

Vo vyhni sa rozhostil utešený jas. Prichádzal od okienka obráteného do jačmenných polí.

„Majster, mesiačik nám nazerá do obloka,“ ozval sa Pecivál.

„Ak nazerá, treba ho pozvať ďalej,“ odvetila kováčova žena Barbora.

Eliáš vstal, vyšiel pred vyhňu a zanedlho priviedol hosta. Vytiahol z ohniska rozpálené železo. V dlhých kliešťach ho obracal na nákovu a vo vyhni okrem mesačného svitu žiarili aj hviezdičky okolo kováčovho kladiva.

„Všade je tma, iba naše okienko svieti,“ preriekol kováč.

Onedlho ukul obruč na nový sud, aby bolo na jeseň v čom kapustu zakvasiť.

Mesiačika kováčova práca rozradostila. Tlieskal rukami ako dieťaťko a popýtal Eliáša, aby mu dal za hrsť hviezdičiek.

„Dones vrece,“ povedal kováč Peciválovi, „ale nech je veľké a dosť široké.“

Keď Pecivál doniesol jutové vrece, nazbierala kováčova žena Barbora do zástery jagotavých hviezdičiek. Potom ich vsypala do vreca a vrece previazala konopným motúzikom.

Hviezdičky sa vo vreci hniezdili, ligotali sa a pri každom dotyku cinkali ako drobné zvončeky.

Pecivál sa utiahol k ohnisku. Prehrabal uhliky a pohol mechmi. Darmo však fúkal, svetlo uhlikov nevyrovnalo sa mesačnému svitu

„Mal by už ísť, je neskoro,“ povedal Pecivál.

„Mesiačik sa vracia domov jednotaj nad ránom,“ odvetil kováč.

Na hlinačke ležal krivý klinec. Pecivál ho zodvihol a ukryl do dlane.

„Nemyslel som, že tak dlho zostane,“ preriekol.

„Zapáčilo sa mu kováčske remeslo,“ odvetil kováč.

Eliáš pokračoval v robote. Ukul ešte druhú i tretiu obruč na sud. Obruče v mesačnom jase žiarili bielym jagotom, akoby ani neboli zo železa, ale z rýdzeho striebra.

Noc prebdeli kováč, mesiačik i Barbora v družnom rozhovore. Ani nepobadali, že Pecivál rozdrapil vrece krivým klincom.

Nad ránom sa mesiačik pobral. Vreca si prehodil cez plece a vykračoval po chladnej oblohe.

Brieždilo sa a na strechách a v korunách stromov štebotali vtáci. Pridal do kroku a po oblohe trafil hviezdy. Nezostala mu ani jedna jediná.

„Nič to,“ pomyslel si, keď prišiel domov, „rovnakými končinami chodím, uvidím ich každú noc.“

Na druhý deň, keď sa zvečerilo, postávali ľudia na priedomí, ukazovali na oblohu a neprestajne hovorili:

„Pozrite, aká krása, koľko hviezd.“

Orechovci

Spadol orech z orecha.
Kam? No rovno do mecha.

Ale v mechu — chochocho —
bolo desať orechov!

K tým desiatim — chichichi,
spadli ďalšie orechy.

Padá orech na orech,
orechov už plný mech.

Z mecha počuť krik a smiech,
orech volá na orech:

„Ešte šťastie, že sme všetci
Orechovci v jednom vreci!“

Pri studni

Na konci starej záhrady
zarastá studňa do trávy.
Nik od nej vody nepýta,
asi je dávno vypitá.

No viem, raz jeden žabí kráľ
v nej malým žabkám kraľoval,
a studni bolo veselo
a vôbec sa jej necnelo.

Teraz sa díva do ticha,
chvilami tíško zavzdychá.
Občas si na ňu sadne vták,
počúva, ako píska vlak,
čo vezie ľudí do mesta...

A studňa trávou zarastá.

Prvá vločka

Len čo vietor pošušká
lastovičkám do uška,
že už sfúkol z brezy list,
povzdychnú si: „Treba ísť!“

Keď odletia do sveta,
vietor začne zametať,
zmetá, zmetá lístie,
až sú cesty čisté.

A keď všetko odmetie,
už je — nielen po lete,
darmo voláš: „Jeseň, počkaj!“
Na zem padá prvá vločka...

Pretože

Má spať, a nemôže.
Akože?
Prečože?

Namiesto snička na viečka
sadá si smiešna pesnička:

Tataty-tataty-
mesiac je rohatý
a asi bohatý.
Rozsýpa po nebi
strieborné dukáty.
A je tam prišitý,
či visí na niti?

Môžu si hviezdíčky
vymýšľať pesničky?

A spať sa nemôže.
Prečože?
Pretože!

Kytica ruží

RUDO MORIC

Netrpezlivo som očakával tento deň. Nie preň, ale pre tie, čo prídu po ňom. Prázdninové. Ale aj tento som musel prežiť, aby prišli prázdniny.

Ráno ma mama vohnala do vane a prikázala, aby som sa poriadne vyumýval — aj s mydlom. Tak som vymydľil skoro celú Levandulu. Potom mi pripravila sviatočné háby a novú košeľu. Parádnu, akú som ešte nemal. Celú tuhobelasú s bielymi hrachmi. Aj ma vyčesala, lebo nebola spokojná s pútcem, čo som si sám spravil. A nakoniec mi ešte vtisla do ruky kyticu. Tak mi ju vtisla, až ma pichli zo dva trne. Lebo boli ruže. Skôr ešte púčiky ako ruže. Utešené bordové.

„Toto dáš pani učiteľke, keď ti dá vysvedčenie!“

„Súдруžke...“

„Tak teda súдруžke.“

Chcel som protestovať, že mne sa nechce niesť ruže, ktoréže chalan pôjde s kyticou, ale potom som nepovedal nič, len som si pomyslel, že kyticu šmarím dakde za plot a to bude lepšie, lebo s mamou by som sa aj tak nedohovoril.

Ako sa zhovárajú stromy

MICHAIL PRIŠVIN

Púčiky sa otvárajú, hnedasté, so zelenými chvostíkmi, a na každom zelenom zobáčiku visí veľká priehľadná kvapka.

Vezmeš si jeden, rozotrieš medzi prstami a potom dlho všetko rozvoňava voňavou živicom brezy, topoľa alebo čremchy.

Ovoniaš čremchový púčik a zrazu si spomenieš, ako si sa škriabal hore na strom po ligotavé čierne bobuľky. Jedol si ich hrstami rovno s kôstkami, ale nič ti nebolo, chutili výborne.

Večer je teplý a vôkol také ticho, akoby sa malo niečo v tejto tíšine stať. A tu si začínajú šepkať stromy: biela breza s druhou brezou sa zďaleka dohovárajú; mladá osika vyšla na poľanu ako zelená svieca a volá k sebe takú istú sviecu — osiku, kývajúc vetvičkou; čremcha čremche podáva konárik s rozvitými púčikmi.

Je to tak. Ľudia sa dohovárajú hlasmi a stromy vôňou.

Prel. NAĎA ŠOLTÝSOVÁ

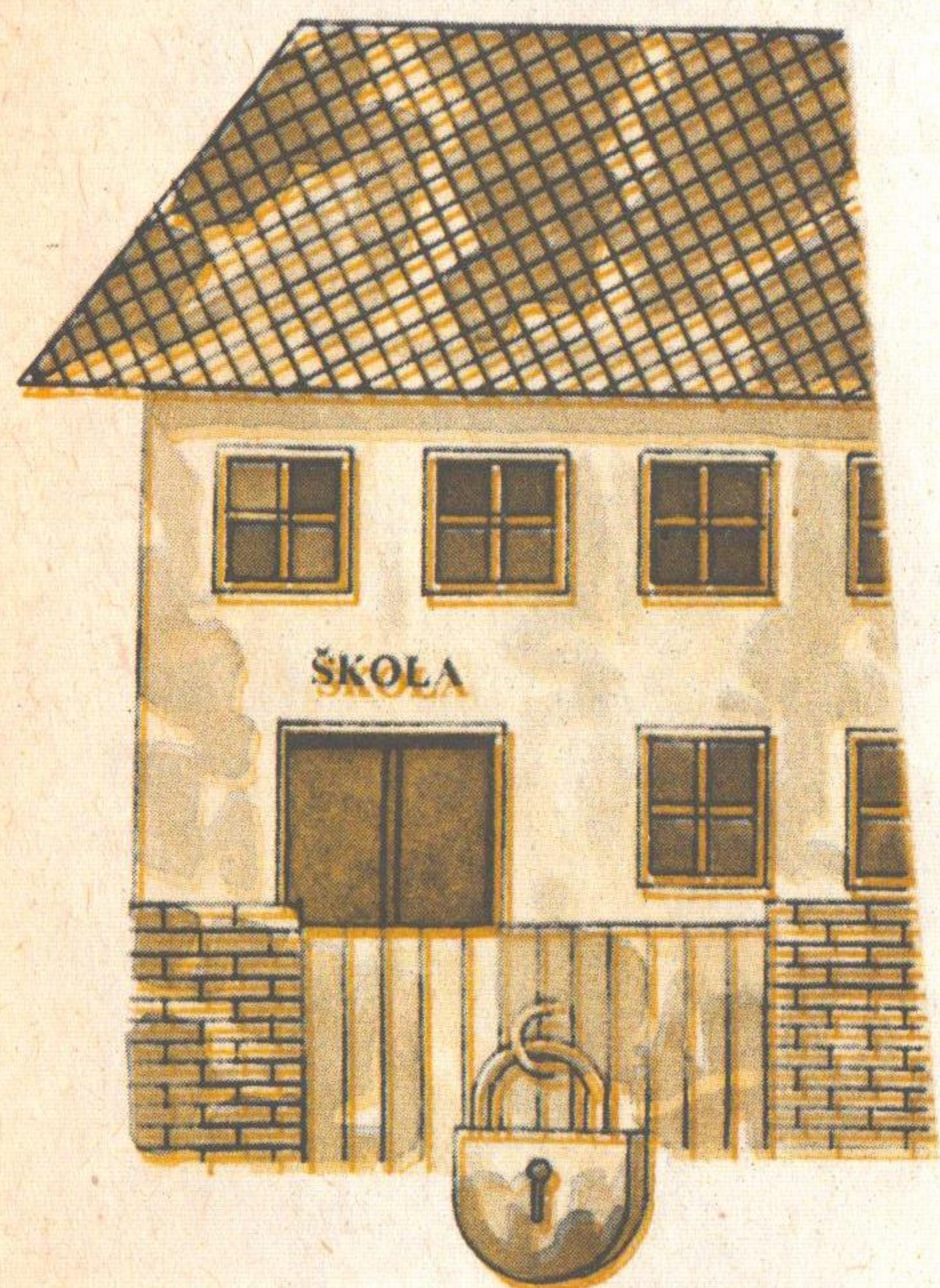
Prázdninová pieseň

RUDOLF DOBIÁŠ

*Do videnia, násobilka,
do videnia, omyl, mýlka,
sladké slová vybrané.
Do videnia, školská brána,
potichučky zatváraná,
leto stojí pri bráne.*

*Do videnia, vlastiveda,
do videnia, tichá trieda,
stupienok a tabuľa.
Do videnia, učiteľka,
už zaznela krásna znelka.
Leto vchádza do júla.*

*Vchádza leto do ulice
ako vláčik do stanice,
čaká na nás pri bráne.
Do videnia, školské brány,
do videnia, Indiáni,
v prázdninovom vigvame.*

Cestou som však kyticu nešmaril za plot, lebo skoro každý žiak niesol. Na moje prekvapenie, aj chalani. Klince, nechtíky, fialy, aj všelijaké miešané kvety. Tá moja sa mi zdala najkrajšia. Nuž, prečo by som ju mal odhodiť, všetci by doniesli, a ja nič. Ba cestou mi celkom dobre robilo, keď decká závistlivo poškúľovali po mojich ružových púčikoch.

Dobehol som Fera Šugára, aj ten niesol kyticu, ale nie ruže, ani klince, iba georgíny.

„Tak by som to dakde fikal,“ boli jeho prvé slová, keď som ho dobehol.

„Prečo by si fikal. Keď ti dali, tak nes,“ vravím mu, hoci ešte pred chvíľou som rovnako zmýšľal ako on.

„Keby som mal také ako ty, ani ja by som nefikal.“

Zodvihol mi nevdojak hlavu. A len pre útechu mu vravím: „Aj georgíny sú pekné kvety. Ľaľa, aké veľké!“

To ho trochu upokojilo.

Iba toľkoto zahundral: „Veď ja vôbec neviem, či sa oplatí nieš.“

Potom sme už boli pri škole a Fero nemohol odhodiť kyticu.

O chvíľu zazvonilo a vošla naša súdružka. Aj ona bola vyobliekaná aj vyčesaná, a len čo zapísala do triednej knihy, začala hovoriť o vysvedčení, o známkach, o robote, čo sme vykonali. Všetci sme s napätím čakali, kedy skončí. Ba Karo, čo sedel vedľa mňa, mi pošepkal, vraj načo toľké reči, nech už ukáže vysvedčenia. Celkom som s ním súhlasil. Napokon to prišlo. Vyvolávala mená, rozdávala vysvedčenia. Každému čosi povedala. Milo, menej milo, sem-tam aj káravo. Pomaly sa blížila k môjmu menu. Na katedre sa vršili kytiky kvetov. Od výmyslu sveta všelijaké kvety. Ale takej kytice, ako je moja, tam ešte nebolo. Ech, či len vyvalí oči! A nielen súdružka, aj decká, najmä dievčiská.

„Mlynárik!“

Aj keď som čakal svoje meno, šklblo mnou. Schytím kyticu a hybaj!

„Mohlo to byť lepšie, rozumu máš dosť, Miro!“ vraví mi súdružka.

Oči sa mi kľžu po známkach. Ľaľa, trojka! Z matiky trojka!

Až mi mráz preskočil po chrbte. To som teda nečakal. A celý ovalený sa zvrтам a podho na miesto. S ružami v jednej, s vysvedčením v druhej ruke.

„A kyticu?“ šepká mi Mariša z prvej lavice. Tak šepká, až to celá trieda aj s triednou počuje.

Ozaj, kyticu! Uvedomil som si to, no mastím ďalej do lavice. Vo vnútri sa mi rozlieva akási horkosť. Za trojku kytica! Figu borovú!

Kým som však došiel na svoje miesto, horkosť trochu poľavila. Vari ju len neponesiem domov. Zvrtnem sa a idem ešte raz k súdružke.

„Kyticu som zabudol. Mama posielala,“ vravím potichu. Aspoň toľko nech vie, že nie ja, lež mama. Ja s tým nechcem mať nič spoločné. Za tú trojku!

„Povedz mame, že ďakujem,“ vraví triedna a privoniava k bordovým ružiam a pritom prižmuruje oči. „Utešené!“ vraví a položí kyticu vedľa. Nie medzi ostatné, lež nabok.

A zase nasleduje meno za menom. Až prišla k Ferovi Šugárovi.

Vidím, kráča bez kytice. Doteraz prvý bez kvetov! Isto ich dakde zapotrešil.

„Zlepšiť sa, Fero, poriadne sa zlepšiť!“ vraví súdružka.

Vidím, ako sa Fero pri pohľade do papiera zmraštil. Ej, ten veru musí mať horšie ako trojku, keď sa tak kyslo tvári!

A keď sme sa rozchádzali, čo vidím. Fero drží v ruke georgíny. Drží ich spustené k nohe, aby ich videlo čo najmenej očí. Ale aj tak zopár dievčat sa uškŕňa a ukazuje na jeho kvety.

„A ty si čo nedal?“ pýtam sa Fera.

„A za čo, prosím ťa,“ odvrkol a schoval kyticu za chrbát.

„Čo ja viem? Za čo dávali ostatní.“

„Dobre, že som tú burinu nechal v lavici. Reku, ak bude za čo, dám, ak nebude, nedám.“

„A nebolo?“

„Predstav si, ani z telocviku nemám jednotku. A zo slovenčiny štvorku!“

„Čože spravíš s kvetmi?“

„Dakde ich šmarím.“

A aj šmaril. Do Kaškovie záhrady. Tam, kde majú najhustejšiu burinu.

Bol som rád, že ja som predsa tie kvety odovzdal. Trojka nie je štvorka. A ja mám ešte aj tri jednotky. Veru dobre, že mi to zaplo ešte pred lavicou. A zajtra sú už prázdniny, ichuchú!

Aká býva rosa na tráve

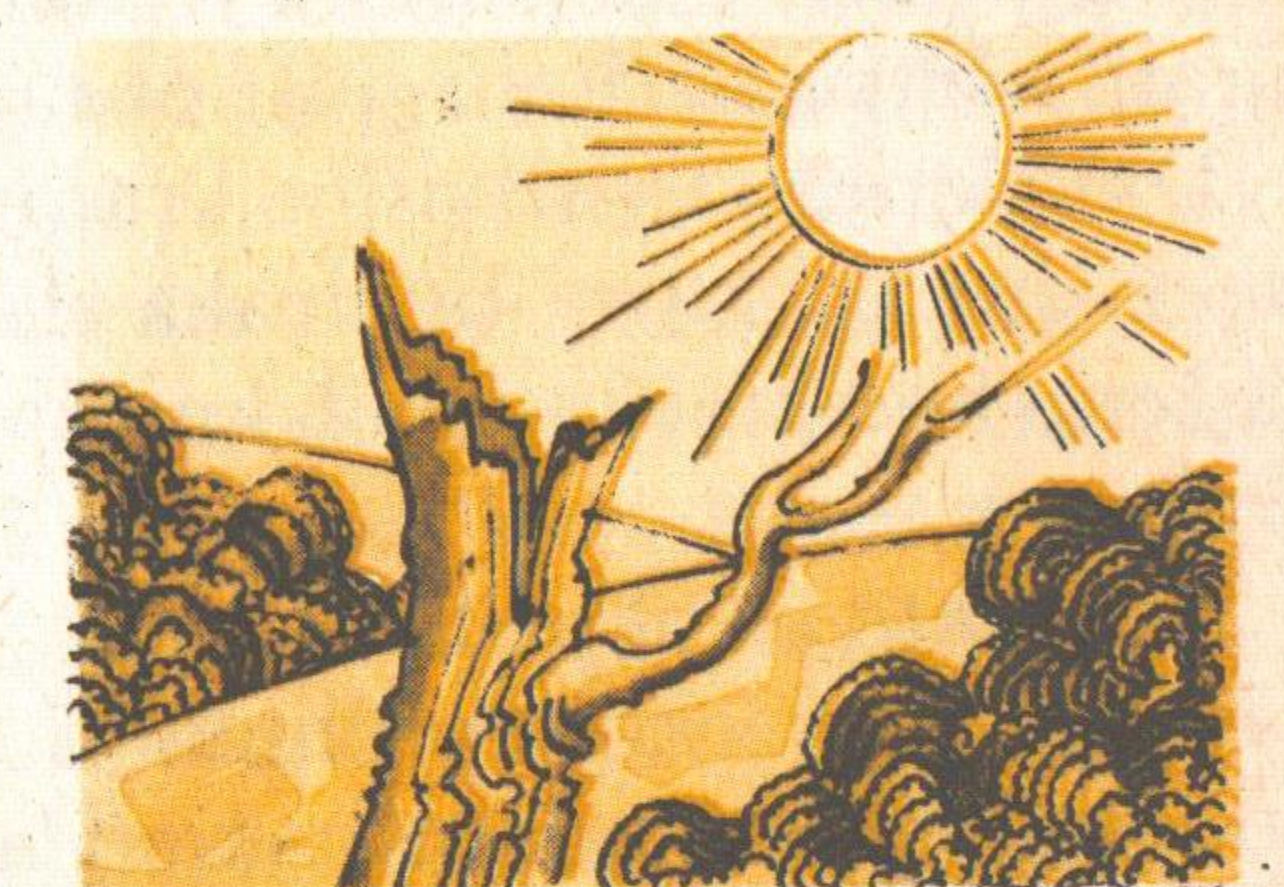
LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ

Keď v lete zaránky ideš do lesa, na poliach i v tráve vidíš diamanty. Trblietu sa a hrajú na slnco všakovakými farbami — aj žltou, aj červenou, aj belasou. Keď podídeš bližšie,

zbadáš, že sú to kvapky rosy v schúlených listoch trávy, čo sa jagajú na slniečku.

Steblo trávy je zdnuka huňaté a páperisté ani zamat. A kvapky sa kotúľajú po ňom a vôbec ho nezmáčajú.

Keď zrazu odtrhneš zrosenú trávu, kvapôčka rosy sa skotúľa ako balónik, že ani nezbadáš, kedy sa sklzála. Pomaly podnesieš čiašočku k ústam, vypiješ rosu a chuť ti ako nektár.

Prel. NAĎA ŠOLTÝSOVÁ

Rytier a drak

MÁRIA ĎURÍČKOVÁ

V pradávnych časoch, keď bol Bratislavský hrad iba neveľkou pevnosťou s jednou obrannou vežou, vládlo v tomto kraji staré knieža. Patril mu nielen hrad, ale aj široké okolie.

Niekoľko míľ od hradu, tým smerom ako slnce vychodí, rozkladali sa belasé zápole, nazývané tak podľa beláskavej farby kameňa. V tých zápoliach vyrástol trojhlavý drak. Spočiatku bol iba obyčajným hadom, ale keď prešlo sto a potom ešte druhých sto rokov, narástli mu ďalšie nové dve hlavy a k tomu aj krídla, tak ako keď stromu vypučia nové haluze. Od toho času sa drak stal pohromou krajiny. Cez zimu ležal schovaný v podzemnej diere, ako mu kázala jeho hadia prirodzenosť, no s príchodom jari sa vytiahol spod skál, vychudnutý a zúrivy od hladu. A tu sa vzniesol do povetria! Z očí mu oheň sršal, z pyskov sa dym valil, dlhočizným chvostom okolo seba zvíjal, stromy z koreňov vytŕhal, ľudí aj statok hubil, všetko na holú púšť obracal.

Dalo knieža vyhlásiť po krajine: Ak sa nájde smelý junák, ktorý by draka skántril, dostane za ženu hociktorú z troch kniežacích dcér a pol krajiny k tomu.

Ale nikto sa neprihlásil. Krajinou sa v tých časoch krvavé boje prehnali a v tých bojoch pohynuli všetci udatní rytieri a smelí junáci. Nemal sa kto prihlásiť.

Žil tam kdesi v malokarpatských horách starý pustovník. Ďaleko od ľudí trávil svoj život v myšlienkach a rozjímaní.

Vyšiel on raz zo svojej jaskyne hore na vrch, že si nazbiera liečivých bylín. Bola jar, deň čistý a priezračný ani oko. V tej jasnej priezračnosti dovidel pustovník naširoko-ďale-

ko. Ale nebol to veselý pohľad: vyvrátené stromy, spálené chalupy, plačúci ľudia. Pozrel pustovník k belasým zápoliam — a tam ho zočil! Celkom jasno ho rozoznal: leží si dračisko na slniečku, slastne sa vyhrieva.

Vzdychol si pustovník a vraví sám sebe: „Čo keby som za ním zašiel a spýtal sa ho...“

A šiel.

„Želám ti dobrý oddych, mocný drak,“ pozdravil sa mu.

Drak sa nadvihol, zaknísal trojicou hláv:

„Čo chceš odo mňa, čierny staroch?“

„Prišiel som sa ťa opýtať, mocný trojhlavec, prečo ty vždy na jar celý náš kraj spustošíš, preveľa ľudí aj statku skynožíš, žitia nám nežičíš?“

Drak sa bol práve dosýta najedol a mal dobrú vôľu. Okrem toho sa mu páčilo, že ho staroch tak úctivo oslovuje. Uráčilo sa mu teda slušne odpovedať:

„Keby si ty, staroch, celú zimu prespal ako

ja a zobudil by si sa lačný ani drak, tiež by si zúrnil a pustošil.“

„A ja by som si, mocný drak, už popredku niečo pod zuby nahotovil.“

Drak sa zarehotal:

„Hotoviť si v jeseni jarnú potravu? To sa veru prieči dračej náture. Ale ak by... No hej, začína sa mi to pozdávať! Ak by ste mi vy ľudia vždy na jar prichystali, povedzme... peknú mladú dievčinu, nemusel by som pustošiť... Povedz to ľuďom, staroch! A teraz už odíď, chce sa mi spať!“

Drak sa vyvalil hore bruchom a zadríchmal skôr, ako pustovník stihol odísť.

Zamyslel sa staroch: akože odovzdá ľuďom ten strašný odkaz? A komu ho má odovzdať? — Komuže inému ako kniežaťu!

Očistil si pustovník svoju čiernu sutanu a pobral sa na hrad. Rozpovedal kniežaťu, ako sa zhováral s drakom a čo mu ten netvor odkazuje.

Knieža hneď dalo zvolať zhromaždenie starších. Radili sa od rána do druhého rána a potom ešte do tretieho rána. Preťažké to bolo radenie, srdce pri ňom pukalo. A predsa — čože inšie mohlo z toho vziť? Iba to, že pristávajú. Že si každú jar mladou dievčinou vykúpia od draka pokoj. A tak vždy, keď sa blížila jar, hádzali žreb. Dievčinu, na ktorú to padlo, odvedli potom s plačom do belasých zápolí a nechali napospas netvorovi. A starý pustovník zakaždým vyrýl do belasého kameňa jej meno. Už ich tam bolo jedenásť.

A tu padol žreb na kniežaciu dcéru Dúbravku, ktorá sa práve rozvíjala do najkrajšieho panenského veku.

Zaplakali kniežací rodičia, rukami zalomili, ale čo mohli robiť?

Obliekli Dúbravku do skvostných šiat, usadili do zlatej kolimahy a s plačom, kvilbou, žalostným vykladaním ju viezli do belasých zápolí. A ľudia sa k nim pridávali, vedno s nimi

Dúbravku odprevádzali a hlasno nariekali, až bola celá krajina plná plaču od zeme až po oblohu.

Už-už sa blížili k belasým zápoliam, keď sa vtom ukázal v diaľke jazdec. Ako sa približoval, dalo sa vidieť, že je to rytier v ligotavom brnení a purpurovom plášti, s kopijou na sedle a že sa nesie na utešenom sivkovi.

„Čo sa tu robí?“ spytuje sa rytier. „Prečo všetci nariekate ako na pohrebe, keď mŕtveho nikde nevidieť?“

„Choď tamto k zlatej kolimahe, pane, tam sa dozvieš.“

Pricválal rytier k zlatej kolimahe, zočil Dúbravku, utešenú ako zarosený kvet, a videl jej plačúcich rodičov.

Pritisol si dľaň na čelo a trikrát sa poklonil, čo bol pozdrav, prináležajúci kniežatu.

„Čo hrozné sa tu stalo, jasné knieža, prečo celá krajina horekuje?“

„Istotne si zďaleka, rytier, keď si ešte nepočul o našom nešťastí. O drakovi, ktorému každú jar musíme odovzdať krásnu dievčinu. Pozri na ten rad mien,“ ukázalo knieža na belasý kameň, „zakrátko k nej pribudne meno mojej dcéry Dúbravky.“

„To sa nesmie stať!“ zvolal rytier a stisol v ruke kopiju. „Neplač, Dúbravka, neplačte, kniežací rodičia, ešte sa to všetko na lepšie obráti!“

Popohlnal rytier koňa k belasým zápoliam, ta, kde sa medzi skalami temnela diera dračieho brloha.

„Vyliezaj, dračisko, zo svojej tmy, čaká ťa tu hostina!“ zavola mohutným hlasom.

„Kto sa to rozdrapuje v mojich zápoliach?“ zručol drak a vyvliekol sa z diery.

„Rytier ti ide preukázať česť a zmeria si s tebou sily. Chystaj sa na boj, obluda!“

A rytier vrhol do draka svoju kopiju tak vrtko, že mu zaraz prebodol jednu hlavu. Hlava odkväcla, oči sa jej zakalili, oheň v gágore začmudil a zhasol.

Zreval drak, až sa zápole zatriasli, a vychrlil na rytiera plameň i štipľavý dym. Bol by ho tým dymom oslepil, bol by ho tým plameňom spálil, no rytier zvrtol koňa, cvalom obehol zápoľu a vrazil kopiju do tyla druhej dračej hlavy. Zmotožila sa hlava, zasipela, odkväcla, prestala chrliť oheň a dym.

Ešte len teraz dračisko zručol! Až sa zápole pukali! A tretia hlava obsypala rytiera ohňom od päty až po hlavu. Vzblkol plameňom purpurový plášť, rozpálilo sa kovové brnenie... Tu sa kôň dal do takého cvalu, až mu spod kopýt iskry fľkali. Obehol zápoľu ani víchor a v tom víchre prebodol rytier aj poslednú dračiu hlavu. Zachrčal drak, krídlami zaplieskal, chvostom zatrepal, z papule sa mu vyvalila čierna krv. A potom odrazu stíchol — bolo po ňom.

Vydýchol si rytier. Chumáč lanskej trávy odtrhol a poutieral si kopiju. Druhý chumáč odtrhol a poutieral koňa z peny. Potom sa v studničke poumýval od čiernej krvi, vysadol na koňa a pobral sa k ľuďom, ktorí vyčkávali pod zápoľami.

„Drak je mŕtvy,“ povedal, „a ty, Dúbravka, si slobodná.“

Ej, či sa len zdvihol veselý krik a volanie na slávu! Či len bolo odrazu smiechu a radosti od zeme až po samú oblohu!

Kde sa vzali, tam sa vzali, zjavili sa aj súdky s vínom, pivom a medovinou, zacvendžali čaše.

„A teraz nám už povedz, udatný rytier, kto si, odkiaľ ideš a kde sa uberáš,“ spytuje sa knieža.

„Som rytier Juraj, jasné knieža. Putujem krížom-krážom po svete, a ako mi prikazuje rytierska česť, dobrému pomáham a zlo premáham. A teraz sa práve vraciam na svoj hrad.“

„Šťastie a radosť si prinavrátil mojej zemi i mojej kniežacej rodine,“ hovorí vládca. „Odmena za tento čin je už dávno vyhlásená: ruka mojej dcéry a pol krajiny k tomu.“

„Ruka tvojej dcéry Dúbravky? Tá odmena ma robí neslýchane šťastným,“ povedal rytier. Pritisol si ruku na čelo a hlboko sa Dúbravke

poklonil. A ona, Dúbravienka utešená, sa zapálila ani makový kvet. „Ale pol krajiny?“ pokračoval rytier Juraj, „načo by mi bola, knieža, ďakujem. Mám ja dosť starostí so svojou vlastnou krajinou.“

„Si naozajstný rytier, udatný a šľachetný,“ riekol knieža. „Tvoju pamiatku si ja i môj ľud navždy uchováme v srdci. Tu, na týchto belasých zápoliach, kde si zavŕšil svoje veľké víťazstvo, založím mesto. A to mesto ponese na večné časy tvoje meno — Jur.“

„Nech žije rytier Juraj!“ volali ľudia. „Nech žije budúce mesto Jur!“

Knieža zdvihlo ruku a pokračovalo:

„Mesto Jur dostane do svojho erbu obraz rytiera-drakobijcu a ten rytier bude mať tvoju vernú podobu.“

V radostnom sprievode sa potom pobrali všetci na Bratislavský hrad, kde vystrojili veľkú svadbu. Po svadbe si rytier Juraj odviezol Dúbravku do svojho domova.

Pri belasých zápoliach ostal iba starý pustovník. Ostrým rydlom vyryl do modrého kameňa — nie meno dvanástej dievčiny, ale čosi celkom iné. Vyryl nápis: JURAJ — 24. APRÍL.

Okolo srdca mu sídlila radosť a na tvári pokoj. Dokončil svoju prácu a pobral sa naspäť do svojej jaskyne na úbočí Malých Karpát. A už nikdy viac nezišiel dolu medzi ľuďmi.

Dávno-pradávnou sa odohral tento slávny príbeh. Vtedy, keď Bratislavský hrad bol ešte iba neveľkou pevnosťou.

Pamiatka na rytiera Juraja však nezahynula. Nielen mesto Jur hrdo nieslo a nesie až dodnes jeho meno. Aj mesto Bratislava si vyvolilo Jurajov deň, 24. apríl, za svoj, a každoročne konalo v ten deň voľbu richtára a mestskej rady.

A našiel sa umelec neznámeho mena, ktorý v kameni spodobil zápas rytiera Juraja s trojhľavým drakom. Ibaže namiesto ohňa striekajú drakovi z papúl prúdy vody. Utešená fontána Juraja-drakobijcu stojí na nádvorí Primaciálneho paláca a patrí dodnes k vzácnym okrasám nášho mesta.

Blíženci

ANTON HABOVŠTIAK

Jano Zekuta a Mano Regula z Nižnej Vsi boli najväčší kamaráti. Ešte ako mladí parobci začali vedno pltničiť a už vtedy držali sa pri sebe, sťaby boli najvlastnejší bratia.

Raz sa vracali z dlhšej cesty na Oravu. Kdesi pri Varíne zastali, že vojdú do dajakej krčmy.

„Oddýchnuť si treba, i svet obzrieť,“ povedali si a dívajú sa dookola, kde by bolo najsúcejšie si sadnúť. Zrazu sa však len stratili jeden druhému z očí.

Jano zazrel nablízku krčmu, odkiaľ zacítil preukrutne dobrú vôňu, nuž hybaj hneď ta, že si sadne a vyzvie sa, čo také jedlo stojí. Lenže sa nemusel ani vypytovať, lebo ľahko vybadal, koľko kto platil za porciu.

„Ech, toľko nedám, veď by som prišiel

domov holý, keby som všade takto utrúcal,“ pomyslel si. No sotva sa chcel zdvihnúť od stola, krčmár na neho fľochol očami a hlasno zvolal:

„A vám čože donesiem?“

A Jano na to:

„Ale nič, nič... Stačí, keď som sa u vás navoňal...“ a podho preč.

Krčmár sa vtedy zvrhol, pribehol k Janovi a prísny hlasom povedal:

„U nás sa nedáva zadarmo ani štipka soli, a nie to ešte vôňa! A keď si ju voňal, tak plať za ňu!“

Do Jana v tej chvíli vošla preukrutná zlosť. Veď ktože to kedy videl platiť za to, čo človek neužil. Najradšej by bol krčmára chytil a potom s ním zatiahol ako s veslom v najväčšom prúde. Lenže v bočnej miestnosti

zazrel hajdúchov, tak sa zľakol. A nevedel ani, čo chytré povedať, nuž iba akosi zabľabotal:

„Kdeže zaplatím, keď nič nemám pri sebe?“

„Nuž keď nemáš, vezmem si halenu,“ skočil mu krčmár do reči, a zaraz mu ju aj strhol, takže sa Jano nestačil ani len vzoprieť. V tej chvíli však zbadal, že sa dvaja či traja hajdúsi dvíhajú od stola i berú do rúk flinty. Jano už ani nerozmýšľal, ale radšej fuk von z krčmy. Lenže bez haleny.

„Čo len budem teraz robiť? Akože pôjdem ďalej s holými plecami?“

Keď však začul, ako tí hajdúsi kričia, a keď zacítil za sebou aj ich kroky, pobral nohy na plecia, aby ho nechytli. Ako tak bežal, zazrel ho kamarát Mano a kričí:

„Jano, Jano, veď si vari nie podpaľač, že tak zrazu bežíš?“

Jano sa obzrel, a keď zbadal kamaráta, pribehol hneď k nemu a vyrozprával mu, ako pred chvíľou pochodil. Mano sa iba usmial, pokrútil hlavou a povedal:

„Poď, pôjdeme po tú halenu! Akože budeš v noci bez nej spať?“

Potom obaja vošli do krčmy. Mano však nezastal, len hýbaj rovno ku krčmárovi. Pozrel mu strmo do očí a zahrnel:

„A koľkože stojí u vás vôňa, keď si človek tuná posedí?“

Krčmár na to:

„Nuž veru sedem groší.“

„Vyplatím vám ju, ale halenu zaraz vráťte kamarátovi!“

Keď krčmár zacítil na sebe štyri zlostné oči, voľky-nevoľky zvesil v bočnej izbe súkennú hábu zo steny a niesol ju Janovi. Mano medzitým vyratúval na krčmársky pult sedem groší, len tak cvendžali, keď ich vyhadzoval z ruky.

„Či vidíte tie peniaze?“ spýtal sa krčmára.

„Akože! Toľko ich je, ako má byť!“ povedal krčmár a chcel groše po jednom ukladať do kapsy. Mano mu ich však pred očami zmietol do svojej dlane a odsekol:

„Tak sme teraz vyrovnaní! Tuto môj kamarát sa navoňal z vašej kuchyne a vy ste sa zas nadívali na naše peniaze... A zbohom sa mávajte!“

Krčmár stál, ako keď pltníkovi plť utonula priam pred jeho zrakom. Aj čosi zasyčal pomedzi zuby, lenže nič nezmožol. Nečudo, že Jano od tých čias bol by urobil Manovi, čo mu len na očiach videl. Taký mu bol vďačný. Aj zratoval ho raz, keď ho malo brvno privaliť.

Do smrti si títo dvaja pltníci šli po ruke. No nielen na vode, ale aj inde ratovali jeden druhého. Preto ich volali Blíženci, a takto ich spomínali aj po smrti.

O prvom netopierovi

FILIPÍNSKA ROZPRÁVKA

Raz chytila mačka vtáčika ryžiarika a okrem krídeliek všetko zjedla. Potom chytila myš, pridusila ju, no keďže bola sýta, nechala ju tak. Povedala si: „Keď vyhladnem, zjem krídelká aj myš.“ Krídla potom položila na myš. Keď mačka odišla, myš vstala a začala

behať. Veľmi ju prekvapilo, že má krídla. Čoskoro jej krídla celkom prirástli a myš mohla teraz lietať. Povedala si: „Teraz som vták a už nebudem žiť medzi myšami.“

Zaletela myš na ryžové pole a požiadala jedného z ryžiarov, aby sa s ňou oženil.

Ale ryžiar jej odvetil:

„Celá si chlpatá, a ja nechcem mať chlpatú ženu. Navyše si mrzká. Veľmi by som sa hanbil, keby nás videli spolu. Choď preč a vydaj sa radšej za nejakého myšiaka.“

Myš sa pokúsila nahovoriť si iného ryžiara, ale aj ten ju odohnal od seba.

Vtedy sa vrátila k myšiam, ale myši povedali:

„Keď si spyšnela a opustila si nás, len sa ty pober k vtákovi a ukazuj im svoje krásne krídla.“

Lenže vtáci tiež odohnali okrídlenú myš.

Myš sa zahanbila a schovala sa. Aby ju nebolo vidieť, začala lietať len v noci, a ak niekde narazila na svetlo, usilovala sa zabiť, lebo sa veľmi hanbila za svoj výzor.

Bol to prvý netopier na zemi.

Prel. JOZEF GENZOR

Ako vznikli šarkany

svahilská rozprávka

Stalo sa raz, že si sultán zavola Abunuvasa a prikázal mu:

„Chcem, aby si mi postavil na nebi dom. Ak to neurobiš, dám ťa zmárniť.“

Abunuvas prikývol a vyšiel za mesto. Tam zlepil velikánskeho šarkana. Priviazal naň zvonec a potom ho vypustil do vetra. Keď šarkan vyletel vysoko-prevysoko, priviazal ho k stromu.

Ludia v meste uvideli čosi vysoko na nebi, počuli zvonit' zvonca a divili sa, lebo také čudo ešte nikdy nevideli. Keď Abunuvas videl, že sa mu práca vydarila, pobral sa k sultánovi.

„Robotu som skončil, pán môj,“ hovorí Abunuvas. „Dom som ti postavil.“

Sultán otvoril okno, Abunuvas ukázal na šarkana a pýta sa:

„A či ho vidíš?“

Sultán prikývol.

„A počuješ zvonenie?“ vyzvedal sa Abunuvas. Sultán znova prikývol.

„To remeselníci dokončujú strechu, zatĺkajú klince. Chýba im však ešte niekoľko dosák.“

Buď taký láskavý, daj mi dreva a zopár ľudí, čo by mi ho odniesli.“

„A ako sa ta tí ľudia dostanú?“ opýtal sa sultán.

„Po ceste, ktorou som aj ja šiel.“

Sultán zavola sluhov a prikázal im, aby vzali

dreva a odniesli ho tam, kam ich Abunuvas zavedie.

Abunuvas zaviedol sluhov až k stromu, o ktorý priviazal šarkana.

„Tu je cesta,“ ukázal na povrázok. „Stúpajte nahor!“

„Nemôžeme ísť nahor po povraze,“ odvetili sluhovia.

„Musíte ísť,“ zopakoval Abunuvas.

„Nemôžeme, nevieme vystúpiť hore po povraze,“ bránili sa sluhovia.

Potom sa vrátili k sultánovi a oznámili mu, že sa nevedia vyškriabať do jeho nového domu.

„Nemám nikoho, kto by to vedel,“ smutno povedal sultán Abunuvasovi.

„Vidíš, vidíš! Prečo si si rozkázal postaviť dom na nebi,“ povedal vyčítavo Abunuvas, potom šiel a odrezal povraz, ktorým bol šarkan priviazaný o strom. Šarkan sa vzniesol a odletel nevedno kam.

Tak vznikli šarkany.

Prel. VIERA PAWLIKOVÁ

Kazko Vlasko

ANDREJ FERKO

Ako sa všetko spravodlivo skončilo a do poriadku uviedlo

Kazko viedol rytierov k rieke a nesmierne sa tešil, že sa nesie na koni. Keď sa rytierovi Kroksemovi zdalo, že idú dlho, spýtal sa: „Už tam budeme?“

„Hej, čochvíľa,“ odvetil Kazko.

Slniečko sa dvíhalo pomedzi drobné obláčiky, pražilo na jazdcov, rytieri sa v pelerínach potili a kalpaky im boli ťažké. Netrpezlivý rytier Kroksem sa znovu opýtal:

„Daleko ešte?“

„Už len kúsok,“ riekol Kazko.

A naozaj! Onedlho kone zastali pri

hlbokom kráteri. Obrovský otvor bol ukrytý v hustej hore. Kdesi neďaleko skutočne šumel prameň rieky, voda hrala svoju vodnú piesenku na bielych kameňoch, obrastených čiapkami machu. Neviditeľná vtač švitorila a vyhúdala zo všetkých strán. Ale ani táto večná hudba lesa nezastavila rytierov.

„Ej, či som si zajazdil!“ vydýchol si Kazko.

„A zlato?“ triasli sa rytieri.

„Veď počkajte! Nie je tu pekne?“

Kazkovi sa v lese páčilo. Nedbal by hoc sa vyvaliť do trávy, hľadiet do vody a pozorovať šibké pstrúžiky, ako šantia.

„Nepočkáme!“ pajedili sa rytieri a jednostaj hľadeli do krátera.

„Hneď sa dočkáte,“ riekol Kazko. „Musíte dnu hodiť ten kúšтик zlata,“ poučil ich, lebo ho chcel vrátiť drobčekom. Rytier Kroksem sa rozohnal a hodil kúsok zlata do hlbín krátera. Ale nič sa nezmenilo.

„Oklamal si nás! Nič tu nie je!“ skríkli rytieri ako jeden a tasili meče.

„Odlákal si nás od našich štátnických povinností, ty špión! Zhyň teda!“ mávali mečiskami a hnali sa na Kazka. Vtom ich však zastavil mohutný dunivý zvuk, ktorý prenikol všetko, až celá hora stíchla. Rytieri od ľaku stúpili. Báli sa čo len pohnúť.

„Čo tto bbolo?“ vyjachtali napokon.

Tu Veduľko Kazkovi čosi pošepol a Kazko zvolal:

„Tak čo? Nie ste zvedaví na svoje bohatstvo?“

Keď sa rytieri obrátili, hľadeli do krátera plného zlata. Chvíľu len nemo civeli, ťažko dýchali a naostatok zašepkali:

„Tolké zlato!“

„Je vaše!“ povedal Kazko.

Nato rytieri zoskočili z koní a vrhli sa do zlatej priepasti. Brali vzácny kov do rúk. Maznali sa s ním. Pridržali ho proti svetlu, aby sa ligotalo. Zostupovali nižšie a nižšie a bľabotali: „Moje, moje...“

Stena krátera však bola čoraz strmšia, až sa po nej začali kĺzať. Posledný kus už leteli a celkom dolu sa zrazili.

Vtom Kroksem urobil krok sem a povedal: „Moje!“

Nato Kroksem urobil krok tam a riekol: „Moje!“

Napokon rytieri vytiahli meče a začali sa rúbať. Krok sem, krok tam — pokračovali v bratovražednom zápase a nemilosrdne sa ťali. Zrazu sa ozval hromový hlas, hlas magmatického kozuba:

„Zhyňte teda, vy mäkké kamene!“ dunelo hlasisko, až sa listy na stromoch chúlili a Kazkovi brneli uši. Rytieri sa prestali rúbať, oheň začal poriadne pripekať a zlato okolo rytierov sa zohrievalo.

„Veď sa upečieme na zlatom pekáci!“ kričali rytieri na plné hrdlo.

Keď videli, že im niet pomoci, znovu sa na seba vrhli. Ťali sa hlavanehlava, až napokon obaja klesli. Vtom kozúbkovia poriadne priložili, kozub dúchol a po rytieroch nezostalo nič, len malý obláčik dymu.

Kazko poduril koňa a uhaňal do susedného mesta. Keď richtárovi odovzdal odkaz, mešťania sa ihneď vydali susedom pomáhať a Kazka nechali kusisko za sebou.

Rytierovi vojaci videli prichádzať posilu a rozutekali sa kade ľahšie. S rozprchnutým vojskom, pravdaže, nebolo treba bojovať, nuž sa obe mestá zvíkali a hneď začali oslavovať víťazstvo a hotovať hostinu. Len keď si tu starosta zrazu zmyslel opýtať sa richtára:

„A ktože vás sem napravil?“

„Také chlapčisko, vlasaté až strach! Ja neviem, čo ho do školy takého púšťajú! Veď sa to nepatrí!“ odpovedal richtár a glgol si riadny dúšok vína.

Starosta prežrel naprázdno a uznal, že Kazko je predsa len chlapík. Obe mestá sa ďalej hostili a chválili, aké sú udatné, a očakávali vyznamenanie od hlavného mesta. Konšeli si už vopred rozdelili metále za zásluhy a celkom pri tom zabudli na Kuba Metála, ktorý to ťažko niesol. Veď kto iný, ak nie on, by si teraz zaslúžil metál?

Napokon sa konšeli uzniesli, že treba vyznamenat aj Kazka, a poslali po neho. Kazko medzitým prišiel domov, najedol sa a pobral sa do svojej skrýše. Zrazu začuk krik a volanie:

„Kazko Vlasko! Kazimír Mašinka!“

„Päťadvadsať!“ pomyslel si Kazko. „Idú ma brať na dereš!“ Myslel si, že ho chcú potrestať. Veď na vlastné uši počul, ako mu to starosta sľuboval. Keď teda začul, že ho

volajú, preľakol sa a podho vnohy! Zdúchol do podzemia.

Kam sa však podel, nik nevie, lebo to nikomu nepovedal. Nik ho viac nevidel. Ale — mohol ho vidieť. Keby ste raz stretli na ulici vlasatého chlapca a povedali by ste si: ten sa iste volá Vlasko, tak to bude on. Kazko Vlasko. Potom sa ho spýtajte, kam sa vlastne podel.

A čo robia ostatní naši známi?

Starosta starostuje.

Mašinka strihá.

Pirôžok pečie,

fičúr si kdesi pestuje vlasy,

Kubo nemal metál, ale má Maru

a tej má až po krk,

konšeli konšelujú,

konšelky klebetia

a magmatický kozub a vôbec celé podzemie, všetci drobčekovia, si statočne konajú svoju robotu.

Veď čo? Keď odíde jeden chlapec, má sa všetko zastaviť? Nemá, vidíte sami. Iba Kazkova mama je smutná, lebo býva doma sama. Ale samy bývajú mamy hrdinov všade.

(Koniec)

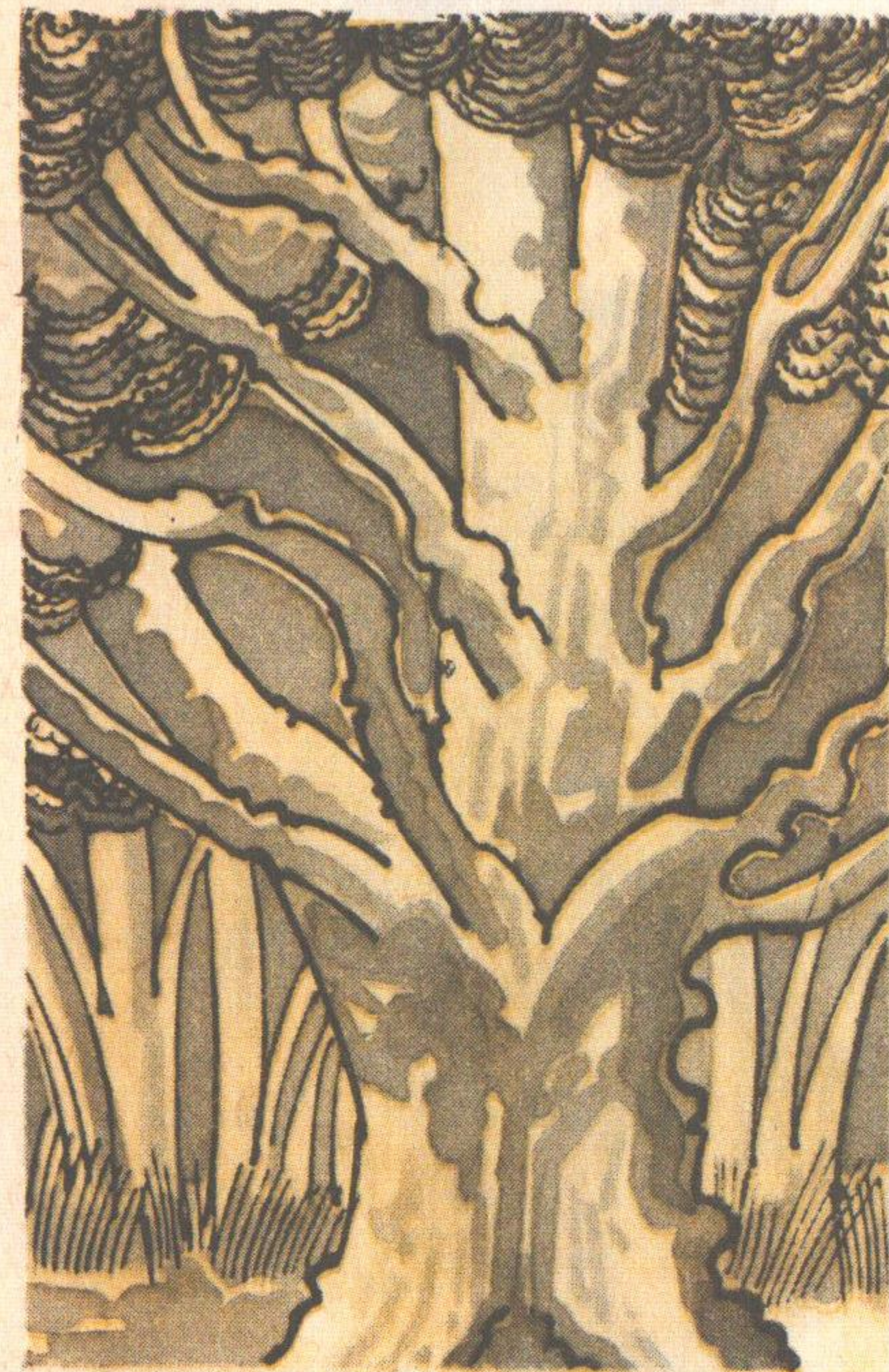
ILUSTROVAL JÁN LEBIŠ

Javor horský

Stavme sa, že drvivá väčšina tvoríh spolužiakov a priateľov neuhádne, ktorý javor ako sa volá a čím sa od seba odlišujú. Neveríš? No skús! Naozaj a koľko je u nás javorov — málo a či mnoho? Netráp sa. I tak neuhádneš. Je ich vyše sto druhov. Presnejšie 120, ale viaceré sú rozšírené, okrem západnej Európy, v Ázii, severnej Afrike a v Severnej Amerike. U nás sú pôvodné a celkom bežné iba štyri druhy: javor mliečny-klen, horský, poľný a tatársky. Ten posledný rastie na území juhovýchodnej Európy a jeho severná hranica siaha až k nám po južnú oblasť Slovenska.

Lenže pre nás je najzaujímavejší javor horský. Od iných ho možno rozpoznať podľa kôry. V mladom veku je hladká, sivá, neskôr nadobúda jasnohnedú, niekedy až ružovkastú farbu. Na staršom javore sa kôra olupuje, ani čo by bol kmeň pokrývaný zdrapmi dajakkej kože. Listy majú dlhú stopku a podobajú sa dlani.

Narušiteľ hraníc

VITALIJ KORŽIKOV

Na pohraničnej stanici neďaleko oceánu žil pohraničiarsky kocúr Vasilij Ivanyč a každú chvíľu sa zaplietol do nejakého zábavného príbehu.

Príbeh, do ktorého sa naposledy dostal, začal sa tým, že raz v júli priniesol prúd vzduchu k nízkemu kopcu balónovú sondu, aké púšťajú meteorológovia. Len čo sonda preletela okolo pohraničnej stanice, na prah domu vybehli synovia staršinu Meňšutkina.

„Letí!“ zvolal Meňšutkin mladší.

„Vrazí do kopca!“ povedal starší. „Utekajme!“ a trieli bosý, iba v trenírkach, hore kopcom. Predral sa pichľavými šípovými kríkmi, hodil sa na zem a v rukách sa mu zavrtil a zapišťal pružný gumený balón.

„Vieš, aká bude z neho vzducholod?“ povedal Meňšutkin starší.

„Ale kde vezmeme gondolu?“ spýtal sa Meňšutkin mladší cestou domov.

„Podrž balón!“ povedal starší Meňšutkin pri starej kôlni a o chvíľu vyniesol zaprášený drôtený košík. Motúzikom priviazal košík k sonde, pevnejšie zatiahol uzol a nad hlavou mu zatancovala naozajstná vzducholod.

„Ale vzducholode bez cestujúcich nebývajú,“ povedal

Meňšutkin mladší. Meňšutkin starší neodvetil, vošiel do domu a priniesol odtiaľ klobásu, ktorú dostal otec od poručíka Ivanova.

Práve v tom čase sedel kocúr Vasilij Ivanyč naproti pri pohraničiarkej kuchyni a čakal na obed.

„Vaska, Vaska...“ zašepkal Meňšutkin starší a ukázal kocúrovi klobásu. Vasilij Ivanyč otvoril oči a zdvihol hlavu.

„Chytaj!“ Chlapec hodil klobásu do košíka a kocúr skočil za ňou.

„Štart!“ skríkol starší Meňšutkin a v tej chvíli Vasilija Ivanyča čosi myklo. Vzápätí prudko stúpil k oblohe. Letel a okolo neho preletovali vtáky a hnali sa oblaky.

V tom čase sa od oceánu privalila na nízke kopce hmla a na pozorovacích stanovištiach zaznel rozkaz: „Zapnúť prístroje!“

Len čo službukonajúci na susednom stanovišti zapol radar, zbadal, ako po matnici rýchlo bežala neznáma čudná bodka.

Ktosi sa blížil k hraniciam.

„Vidím bodku, vidím pohybujúcu sa bodku!“ zvolal službukonajúci.

„Rozkazujem pristáť!“ letelo vzápätí zo zeme.

Vasilij Ivanyč by to aj sám veľmi rád urobil. Ale ako?

Okolo sú jemne ozúbkované, na povrchu zvráskavené a na spodnej časti „žilky“ majú chlčky. Kvet — javor kvitne zvyčajne v apríli, a to keď už má 25—30 rokov — pripomína previsnuté žltozelené metličky. Koncom leta možno už vidieť plody. Na prvý pohľad veľmi pripomínajú blanité krídla vážky.

Javor horský rastie pomaly. Vo veku 20—30 rokov sa jeho rast takmer zastaví a končí sa, keď má javor sto rokov. Dožíva sa slušného veku — až 400 rokov! Lenže vtedy je neraz až 40 m vysoký a hrubý aj pol druhu metra. Teda riadny obor. Možno sa s ním stretnúť v horskom pásme bukov a smrekov, teda od 600 m vyššie. U nás sa vie uchytiť až vo výške 3000 m/nm, ale pretože je tam väčšinou kamenistá pôda, krpacie.

Javor obľubuje chladné miesta s dostatkom vlažného ovzdušia. Tak tiež mu dobre robí tieň. Kým má mladú kôru, s obľubou ju obhrýza

vysoká zver (jelenia, srnčia, dančia i muflóny).

Javor spevňuje pôdu, chráni ju pred splavením a listím ju zúrodňuje. Jeho drevo je zo všetkých drieb najbelšie, veľmi tvrdé, ťažko sa štiepa. Pekný je z neho nábytok. Z vybraných klátov sa získava výborné drevo na výrobu strunových nástrojov. Ak budeš počúvať husle, nezabudni, že nebyť javora, sotva by boli také zvučné.

L. K.

Drop veľký

Naozaj je veľký. Oveľa väčší než hus, a preto patrí medzi najväčších vtákov. Rovnako veľké je aj územie, ktoré obýva — NDR, Poľsko, Maďarsko, Juhoslávia, Rumunsko, dolné Rakúsko a stredná časť ZSSR. Nachádza sa aj v Malej Ázii, Sýrii a Iráne. U nás ho možno vidieť v južných častiach Slovenska, najmä na Žitnom ostrove, kde žije v celých krdľoch. Len občas zaletí severnejšie. Drop je stepný vták. Oblubuje široké roviny. Vyhýba sa lesíkom, ba aj lánom vysokej kukurice a snečnice. Je opatrný a plachý. Len čo zbadá nepatrné nebezpečenstvo, zaraz uteká ďalej alebo odlieta. Priblížiť sa k nemu je preto veľmi ťažké.

Drop je krásny vták, najmä za jarného toku, keď do vejára rozloží chvost, krídla vyvráti dozadu a hlavu zakloní na chrbát. Vtedy z diaľky vyzerá ako biely oblak. Samice sú menšie, približne ako morky. Koncom apríla až do júla znášajú 1—4 vajcia do jamky v zemi, ktorú ledabolo vystelú trávou, lístím a podobne. Potom sedia na nich 23—24 dní, kým sa nevyliahnú mláďatá. Po dvoch mesiacoch malé dropy už vedia preletovať menšie vzdialenosti.

L. K.

Usiloval sa zachytiť pazúrmí aspoň o nejaký ten obláčik, ale oblaky utekali ani myši a jeho odnášalo stále kamsi k oceánu.

„Odchádza!“ znepokojovali sa pri starej borovici vojaci.

„Hneď vyšľu stíhača,“ povedal veliteľ stanice.

„Vzlietne Ivanov na vrtuľníku,“ poznamenal staršina Meňšutkin. „Hoci je mladý, ukáže im, čo je to hranica.“

A naozaj. Čoskoro sa vo vzduchu ozvalo rapotanie vrtule a nad stanicou preletel vrtuľník.

Poručík Ivanov ešte nikdy nevidel narušiteľa hraníc vo vzduchu a už vopred sa chystal na stretnutie s protivníkom.

„Ihneď mu rozkážem: Nasledujte ma! A ak nie, potom uvidí!...“ A už chcel flochnúť na guľomet, keď vtom zbadal bodku, čo sa mihla v hmle. Obrátil stroj a prísne rozkázal sám sebe: „Pozor!...“

Vtom uvidel Ivanov pred sebou čudný balón, pod ním košík, z ktorého trčal chvost a ryšavá mačacia hlava.

„Vasilij Ivanyč!“ zvolal Ivanov a až sa nadvihol na sedadle. „Veď je to Vasilij Ivanyč!“

„Akýže Vasilij Ivanyč?“ čudovali sa na zemi.

„Nuž predsa náš Vaska,“ zvolal poručík.

„Tak ho teda doved!“

Poručík zakrúžil s vrtuľníkom a riadil ho tak, že lietajúci výtvar aj s kocúrom rýchlo mieril vpred, k pohraničnej strážii, k tej istej borovici, pod ktorou sa znepokojovali vojaci.

„Vedie ho,“ chcel povedať staršina. Ale vtom vrazil balón do borovice, popri staršini preletela chlpatá ryšavá mačacia hlava a k nohám mu spadol starý meňšutkinovský košík, z ktorého vypadol kúsok klobásy. Vojaci sa vrhli ku košíku a náhle sa tak rozchechtali, že sa až nízke kopce ozývali.

„To teda hej!“ vykrikovali vojaci.

„Hneď teraz dám komusi poriadnu príučku, čo je to hranica,“ povedal Meňšutkin a odpásal si remeň.

V kríkoch čosi zašuchorilo, zapraskalo, akoby sa niekto pustil utekať ku kopcom.

Veliteľ stanice sa usmial a kývol hlavou:

„Príučku odložiť. Budeme to brať tak, že za pomoci mladých Meňšutkinovcov sme mali cvičný pôplach. A aby lepšie vedeli, čo je to hranica, pošlite týchto Meňšutkinovcov ku mne.“

Čoskoro všetko stíchlo. Vo vzduchu sladko voňali šípky.

Vasilij Ivanyč iskril očami, pozeral zo schodíkov smerom k domčeku, odkiaľ sa vliekli obaja Meňšutkinovci, a asi si myslel: „Tak čo, narušitelia, dostali ste príučku?“

A keď mu vojaci, čo vychádzali z jedálne, podstrkovali kúsok klobásy, prskal a zazeral na oblohu, ani čo by vrazil: „Nechcem. Poznám ja dobre tú vašu klobásu.“

Prel. E. LINZBOTHOVÁ-KRUPOVÁ

Vo vtáčom obchode

PAVOL ŠTEFÁNIK

*Zato sa sad náš páči,
že je v ňom obchod vtáči.*

*Keď slnko bozkáva mu steny,
určite býva otvorený.*

*Vedúcim jeho stal sa drozd,
v obchodnej práci veľký skvost.*

*Zhora i zdola
každý naň volá.*

*Hrdlička iba:
„Cukor chcem, cukor chcem!“
Už prešla za ním širu zem.*

*Kukučka:
„Kuku, kuku, kúpim múku...“
A ďalej sedí na tom buku.*

*Žlna sa v chvíľu skorú
tiež pridá k rozhovoru:
„Ó, strýko Fero,
predaj mi pero!“*

*A lastovička
klebetí z kríčka:
„Napísať chce ti list, list, list.“*

*Potom už počut spoza striech
len trepot krídel, spev a smiech.*

Z obchodu drozdí hvizd.

Písmeno K

Sláva Galkin nemal ani otca ani mamu, zahynuli už na začiatku vojny. Mal deväť rokov, býval v detskom domove a chodil do školy. Jeho učiteľka sa volala Galinová. Spolužiaci si nosili do školy desiatu od mamičiek, ale Sláva nikdy nič. A tak niekedy cez vyučovanie sníval o tom, že sa vlastne vôbec nevolá Galkin, že sa asi niekto pomýlil a napísal do jeho mena o písmenko viac. Priezvisko má teda také ako učiteľka a správne sa volá Viačeslav Galin. Priezvisko si však nikto opravovať nesmie, a tak Sláva o tom všetkom len sníval. A sníval aj o tom, že keby to bolo tak, učiteľka by bola jeho mamička a dávala by mu do školy

vrecúško s desiadou. A tak sa Sláva hneval na písmeno, ktoré marilo jeho sny. A potajomky ho vynechával. Lenže potom dostával štvorky za chyby v diktátoch. Raz to už učiteľku nazlostilo.

Povedala mu:

„Galkin, prečo vynechávaš v niektorých slovách písmená? Nikto iný také nemožné chyby nerobí. Počúvaj, čo si napísal: Svietilo slniečo a my sme sa išli úpať. Čo sú to za nezmysly? Zajtra pred vyučovaním príď ku mne!“

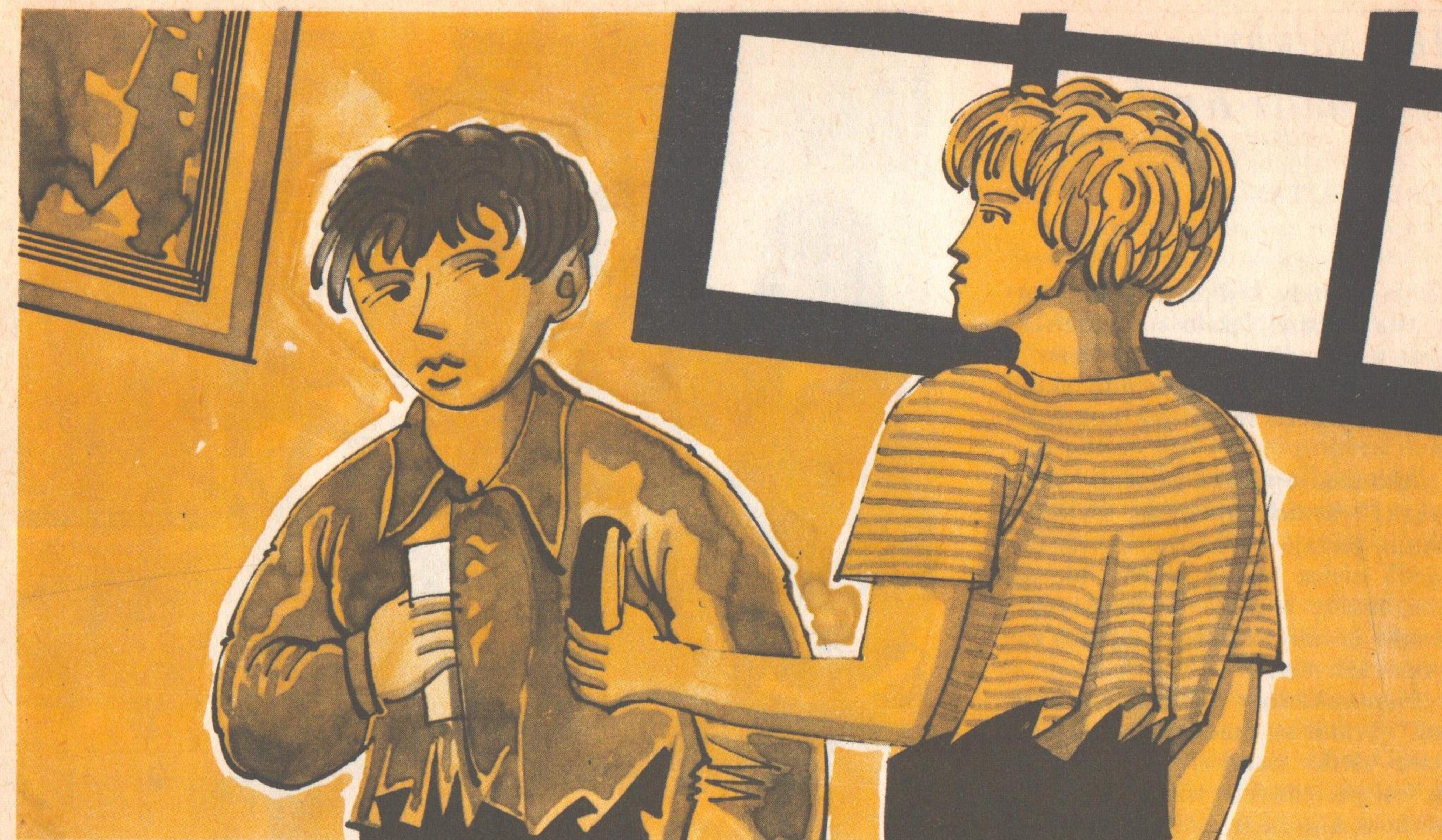
A tak Sláva šiel k učiteľke. Nadiktovala mu diktát a zasa ani v jednom slove nenašla „k“. Vyhrešila ho, ale potom sa spýtala na rodičov. Musel jej sľúbiť, že opäť príde, a do novín mu zabalila desiatu.

Sláva uháňal do školy ozlomkrky. Cez prestávku nešiel na chodbu ako predtým, ale vytiahol desiatu, hoci vôbec nebol hladný.

Keď učiteľka opravovala nový diktát, Slávkov zošit dlho prezerala. Nenašla ani jednu chybu. Písmeno „k“ bolo na svojich miestach. Okrem jediného slova. Sláva sa podpísal V. Galin. No túto chybu učiteľka asi nezbadala.

Fotografia otca

V knižnici nášho detského domova som náhodou našiel knižku. Bola na nej fotografia muža v chlpacej ušianke, v trojštvrťovom kožúšku so samopalom v ruke. Vyzeral celkom ako môj otec. Zobral som knihu, zaliezol som s ňou do tmavého kúta, obálku som odtrhol a vopchal za košeľu. A dlho som ju tam nosil. Len niekedy som ju vytiahol a díval sa na ňu. Nech sa prepadnem, ak toto nie je môj otec. Vojna sa už vliekla tretí rok a ja som od neho

nedostával už ani listy. Takmer som zabudol, ako vyzerá. Jedno som však vedel určite — na obálke je môj otec. Zveril som sa so svojim tajomstvom Govkovi Akimcevovi, najsilnejšiemu chlapcovi v izbe. Vytrhol mi obrázok z ruky a vyhlásil:

„Hlúposť, to nie je tvoj otec!“

„A je!“

„Spýtame sa vychovávateľky...“

Oľga Petrovna sa pozrela na vytrhnutú obálku a povedala:

„S knihami sa nesmie takto zaobchádzať. A nemyslím, že je to tvoj otec. Prečo by ho tam dávali? Vari je spisovateľ?“

„Nie je. Ale je to môj otec!“

Voloda Akimcev mi obrázok nevrátil. Schoval ho a povedal, že sa chcem vyťahovať, že je to všetko hlúposť a že mi obálku nedá, aby som s tým už konečne prestal.

Ja som však otca potreboval. Prehrabal som

celú knižnicu, či tam nie je ešte jedna taká kniha. Nebola. A každú noc som plakal.

Raz Voloda prišiel za mnou, uškrnul sa a vraví:

„Ak je to tvoj otec, iste pre neho urobíš všetko. Urobíš?“

„Urobím.“

„A dáš mi svoj nôž?“

„Dám.“

„A kompas?“

„Aj kompas.“

„A vymeníš si so mnou nové šaty za staré?“

„Vymením.“

„Na,“ natiahol ruku s pokrčenou obálkou. „A tie šaty si nechaj. Asi to bude pravda...“

Volodovi hľadela z očí závišť a bolesť. Jeho rodičia zostali v Novorossijsku obsadenom Nemcami. A on nemal ani jednu fotografiu.

Prel. K. ŠTVRTECKÁ

Ako holuby zachránili Krakov

MARIE MAJTÁNOVÁ

Bolo to vtedy, keď pred Krakovom už dlhé týždne ležalo nepriateľské vojsko a mestu hrozila hladová smrť.

K richtárovi dovedli mládencu Stacha, správcu mestských holubníkov.

„Ako si sa opovážil prestúpiť môj rozkaz!“ hrmel krakovský richtár. „Ľudia padajú od hladu, dávno už pojedli nielen všetky zásoby, ale aj kone, mačky a psy — a ty skrývaš mestské holuby! Hrdlom zaplatíš za tú opovázlivosť!“

„Neporušil som príkaz Vašej milosti,“ bránil sa Stach. „Vydal som mestu všetky holuby, uchoval som iba šesť posledných: tri holuby a tri holubice, aby zachovali rod.“

„Ihneď ich odovzdaj!“ skríkol richtár.

„Nemôžem, Vaša milosť. Ako správca mestských holubníkov som viazaný prísahou, že sa zo všetkých síl vynasnažím, aby krakovské poštové holuby nevyhynuli.“

„To platí v čase mieru, ale nie teraz, keď mesto zomiera od hladu.“

„Šesť holubov Krakov nezasýti, Vaša milosť. Ale mohlo by pomôcť pri jeho záchrane. Dovoľte mi pokúsiť sa o to, prosím...“

„Ako to chceš urobiť?“ spýtal sa už miernejšie richtár.

„Preoblečiem sa za žobraka a s holubmi vo vreci sa prešmyknem cez nepriateľské hliadky. A pôjdem po krajine a budem zvolávať pomoc. A správu vám pošlem po holuboch.“

Richtár sa zamyslel a potom prikývol, že súhlasí.

Ešte tej noci zmizol smelý mládenec z obkľúčeného mesta a niekoľko dní nebolo po ňom ani chýru.

Zahynul Stach aj s našimi holubmi, myslel si skormútený richtár.

A práve vtedy priletel do mesta holub. Ustatý, utrmácaný, veľmi ľahko ho chytili.

Pejko

ALOJZ ČOBEJ

Dušan s Vladom sa skôr vliekli, ako kráčali zo školy. Pred bufetom v Dolnej ulici sa im pod nohy priplietla odhodaná zápalková škatuľka. Vlado ju odkopol na cestu, ale Dušan ju šikovne znova potisol na chodník. Potom si ju navzájom prihrávali z nohy na nohu. Hra ich zaujala, a tak si ani nevšimli, že sa ocitli pred križovatkou Záhradnej a Kamennej ulice, na ktorej stál hlúčik ľudí.

„Iste nejaká búračka!“ povedal Vlado a v tom okamihu sa aj s Dušanom rozbehol ku križovatke.

Keď sa pretlačili pomedzi ľudí, zostali zarazene stáť. Uprostred križovatky ležala prevrátená brička. Pod ňou bol v čudnej polohe vystretý malý koník a krok-dva pred ním sivomodrá embéčka s oškúleným blatníkom.

„Pejko môj, vstaň... No... oprobuj! Vstaň!“ horekoval nad koníkom starý družstevný kočiš.

Ale Pejko nevstával. Leží vystretý uprostred rušnej cesty

a jeho veľké konské oči sa pozerajú kamsi do belasej oblohy.

Hľba ľudí naokolo rastie. Ktosi sa podujal dobrovoľne riadiť dopravu. Rozťahuje ruky, prepúšťa raz autá zo Záhradnej, raz z Kamennej ulice. Ostatní ľútostivo hľadia na koníka.

„Ech, tí šoféri!“ zarepce akýsi chlap. „Chodia ako čerti!“

„Blázni sú to!“ pritaká mu tetka v kvetovanej šatke.

Majiteľ sivomodrej embéčky sa vykrúca:

„Ja za nič nemôžem... Išiel som pomaly, podľa predpisu.“

Chlapci obišli prevrátený vozík a zastali celkom blízko pri koníkovi.

„Nemáš kocku cukru?“ spýtal sa zrazu Vlado.

„Kocku cukru?“

„Čo sa tak hlúpo tváriš? Nevieš, že to kone majú rady?“

Medzitým ľudia ďalej pokrikovali na šoféra:

„Lekvár! Slepúch!“

„Ja by som takého!“

Na kúske papiera, ktorý mal pri viazaný na nôžke, bolo napísané:

„Posila je na ceste. Za šesť dní dorazíme pred brány Krakova a oslobodíme vás. Čakajte! Držte sa! Stach.“

Vysileným obrancom svitla nádej. Šesť dní vydržia. S nádejou sa ešte dá tých šesť dní vydržať.

Na druhý deň doletel druhý holub a oznamoval to isté: „Vojenská posila ide mestu na pomoc. O päť dní bude pred bránami.“

A potom deň čo deň priletal ďalší holub a každý prinášal potešujúce posolstvo o blížiaci sa pomoci.

Mesto, čo aj celkom vysilené, bolo plné vzrušenia.

Posledného holuba už ani nechytali. Pomoc je už zrejme blízko, musia sa aj oni pričiniť. Mužom ani čo by nalial do žíl ohňa. So zbraňou v ruke vyrazili z mesta a zaútočili na nepriateľa. Bitka netrvala dlho. Obliehatelov tak prekvapil nečakaný útok, že utrpeli porážku a hľadali záchranu v okolitých horách.

Vítazní Krakovčania ukoristili veľké množstvo zásob, koní a zbroje. Šťastní sa vracali domov, kde ich so slzami v očiach vítali starci, ženy a deti.

„A kde je ohlasovaná pomoc?“ pýtal sa zrazu ktosi.

„Naozaj, už by tu mala byť!“

Vyzerali oni, vyčkávali, do samého večera sa však neukázala ani noha. Znepokojení sa zhromaždili na radnici. Spomenuli si na posledného holuba, chytili ho a otvorili list. Užasnúť pisár prečítal nahlas tieto riadky:

„Cestu nám prehradila rozvodnená rieka. Prídeme neskôr — nezúfajte, drahí Stach.“

Veselé pesničky

Vybrali sa pesničky
do Rimavskej Soboty.
Vybrali sa v sobotu
po rýmy a po nôty.

Básnik lovil v Rimave
ostrieže a rýmy.
„Ostrieže mne, rýmy vám,“
podelil sa s nimi.

Potom našli skladateľa
pri uhliarskom vozíku.
„Keď si uhlie poskladám,
zložím pre vás muziku.“

Pesničky sa tešili:
„Máme rýmy, nôty.
A kto je rád veselý,
ten nech si nás nôti!“

Pažitkový kráľ

Plešivý kráľ
celý deň sa smial.

Dal si vlasy z pažitky,
nech má pekné zážitky.

Keď s kráľovnou husi pásal,
húf husí mu vlasy spásal.

Keď bol bačom na salaši,
choval ovce na tej paši.

Nakoniec sa oddal pôžitku
a sám jedol pažitku.

„Ludia, uznajte mi,“ rozhadzoval rukami šofér. „Za nič nemôžem! Nemohol som vedieť, že mi to hlúpe zviera vbehne do cesty!“

„Že hlúpe,“ nahneval sa pán s briadkou. „Najradšej by ste ich všetky vyhubili.“

„Krivdíte mi,“ bránil sa vodič. „Som milovníkom zvierat. Mám doma psa, mačku... ba aj kanárika!“

„Taký koníček!“ rozvzlykal sa znova starý pohonič.

Ludia v okamihu obrátili pozornosť od embéčky na Pejka.

„To veru nebol hocijaký kôň!“ pokračoval starký. „Ten poznal všetky dopravné značky!“

„Čo s ním teraz bude?“ zafikala tučná pani, vyberajúc si z kabelky vreckovku.

Nikto jej neodpovedal. Všetci boli náhle tichí a zamlknutí.

„Ozaj, čo sa robí s takýmto mŕtvym koňom?“ spýtal sa Vlado Dušana.

„Ešte nie je mŕtvy!“ zahriakol ho Dušan.

„Veď hej... ale čo aj s takým... skoro zabitým?“

Dušan si zahryzol do pery a stisol plecami.

Akýsi chlap v klobúku povedal:

„Najprv ho musia zastreliť.“

„Zastreliť?“

„Niet mu pomoci!“

„A potom? Potom čo?“

„Potom pôjde koža na kabát a zostatok na mydlo!“

„Môj koník!“ zavzdychal opäť starký.

„Tak sa mi vidí, že z toho chlapa páchne rum!“ podpichla akási jazyčnica.

Šofér, čo si ustavične ohmatával pokrkvany blatník na embéčke, ožil:

„Veď vravím, že ja nie som vinný.“

„A kto teda?“ spýtal sa chlap v klobúku.

„Predsa on... kôň!“

Ludia zahučali:

„Ten za nič nemôže! Mal prednosť.“

„Ale kočiš si vypil!“ zúfalo sa snažil zachrániť situáciu majiteľ embéčky.

Všetko sa zdalo byť jasné. Šofér sa krútil, utieral si pot, rozhadzoval rukami, ale nikto ho nepočúval.

Chlapcom prišlo ľúto koníka i starkého. Položili si tašky k vozíku a začali zbierať rozhádzané nádoby na odpadky. Vtom zaznela prenikavá siréna auta verejnej bezpečnosti. Debata uprostred hlúčika zvedavcov stíchla. Začalo sa s vyšetrovaním. Ludia sa pomaly rozchádzali. Iba tí najvytrvalejší stále postávali a čakali, čo sa bude diať s Pejkom. Keď bolo všetko spísané, staršina siahol do puzdra s pištoľou. Vtom však zbadal pri vozíku Vlada a Dušana. Chytil ich okolo pliec a ticho povedal:

„Chlapci, bežte domov!“

Na druhý deň si Vlado s Dušanom kúpili noviny. Na predposlednej strane našli krátku správičku o tom, že včera na križovatke Kamennej a Záhradnej ulice došlo k dopravnej nehode, pri ktorej bolo ľahšie poškodené motorové vozidlo značky Škoda MB 1000.

Straka

JOZEF PAVLOVIČ

Ochorela tetka straka
v jesenný deň hmlistý.
Poslali ju k doktorovi,
ten chorobu zistí.

Doktor straku prezerá si
svedomitým okom,
straka zatiaľ poškuľuje
bokom.

Doktor straku vyšetruje,
o zdraví jej vraví,
ona zatiaľ zobrala mu
pliešok ligotavý.

Kým jej doktor ochladzuje
rozpálené čielko,
zo stola sa vyparilo
lesklé zrkadielko.

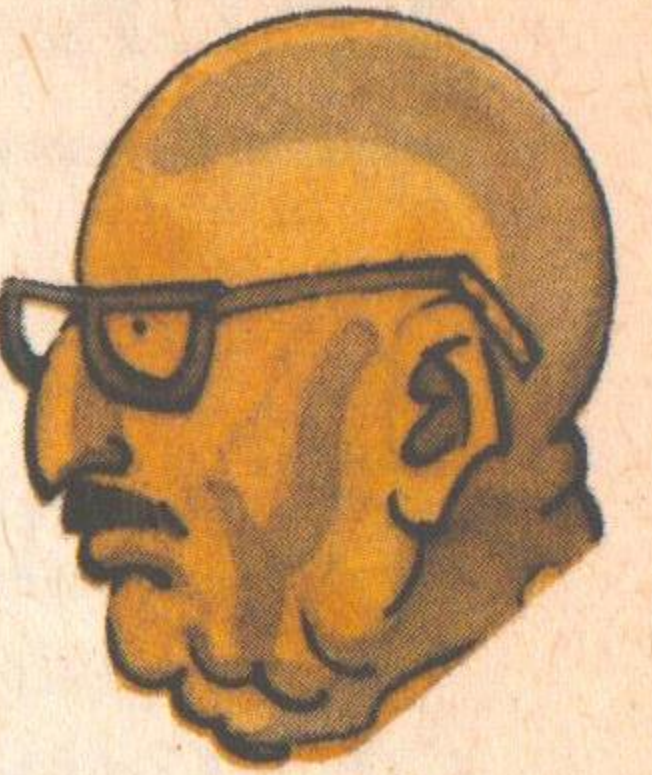
Pokým jej pulz pod krídelcom
nahmatá,
doktorovi zmizol gombík
z košeľe i z kabáta.

Doktor straky spytuje sa
na spánok,
medzitým mu odcestujú
obe šnúrkky z topánok.

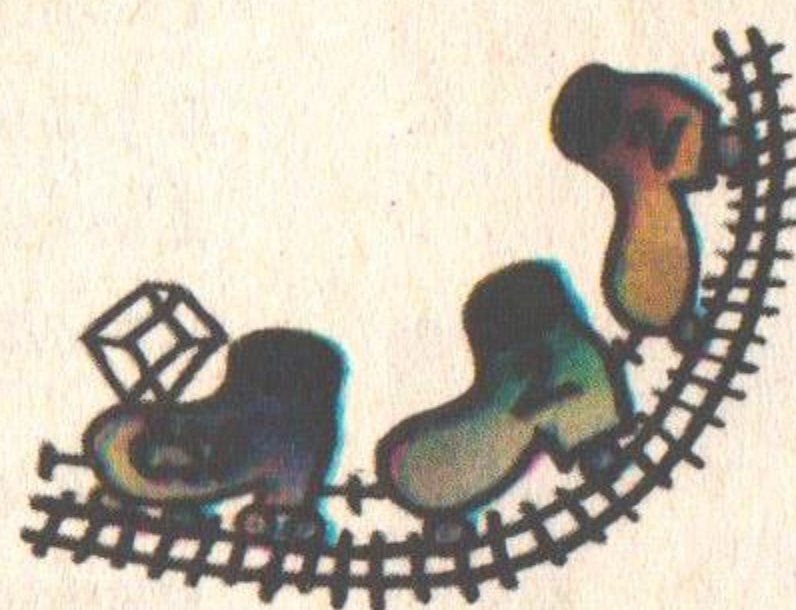
Hľadá doktor v bielej skrini.
hľadá kúsok vaty,
z príborníka sa mu zlatý
zapaľovač stratí.

A kým doktor medicínu
kvapká strake na vatu,
ona z krku potiahne mu
kravatu.

„Čože je to za chorobu?“
vraví doktor zdesene.
Zobral recept, zobral pero,
predpísal jej väzenie.

Slávny či neslávny návrat

Čím väčší sa blížime ku Košiciam, tým väčší veríme, že naša expedícia bude úspešná. Ideme bezstarostne, a to sa nemá, lebo ešte sme ta nedošli. Hneď od rána, len čo sme vyrazili od kúpeľov Štós smerom na Kloptaňu, kráčali sme úplne bezstarostne. Čože sa nám už teraz môže stať, hovorili sme si.

Ale stalo sa, a to celá kopa vecí. Najprv zmizla červená značka. Rozširovali tu cestu a ktosi vyrúbali so stromami aj značky. Potom zmizla voda, nikde ani pramienok. Len skaly, stromy, papradie a malinčie. Potom však bolo odrazu okolo nás vody dosť. Zavalila nás hustá mokrú hmla, lepila sa na nás ako žuvačka.

Odrazu sme sa ocitli uprostred stáda divých sviň. Skutočne sme to nechceli, našli sme sa medzi nimi len tak z ničoho nič. Boli veľké, krochkali dosť strašidelne a prebiehali si svojvoľne cez cestu pred nami i za nami, nedali nám vôbec prednosť na hlavnej ceste. Zastal som a dal som znamenie rukou Julovi. Nemo sme stáli a pozerali sa na to svinské pobehanie. Keď sa o chvíľu ukázala aj matka s malými pásikavými prasiatkami, dostal som do tváre čudnú zelenú farbu, ako neskôr verne zaznačil Mitermajer do svojho denníka. Očami som vyhľadal najbližší súci buk a uvažoval som už len o tom, či naň vyleziem ajs batohom, alebo či ho ešte stihnem zahodiť.

Najhoršia chvíľa nastala, keď sa prasiatka dali bezstarostne tackať priamo k nám, zatiaľ čo ich matka striehla v pozadí. Sledovala ich očami ako nezbedné deti na húsenkovej dráhe Lunaparku v Petržalke. Ak pozeráte v televízii seriály o zvieratách, viete, že taká divá zúrivá sviňa vie napadnúť aj človeka. Čo už ona vie, či sme dobrí alebo zlí!

Nenápadne som si odkašlal, aby som im dal

slušne najavo, že sme tu. Aby sa nepreľakli. Julu už schmatol akúsi bakuľu zo zeme, statočne sa pretisol pred mňa a zašepkal:

„Ak si niečo začne, tak jej touto bakuľou z celej sily naznačím, že sme my expedícia!“

„Radšej rýchlo na strom,“ navrhol som, lebo naznačovaniu bakuľou som veľmi neveril.

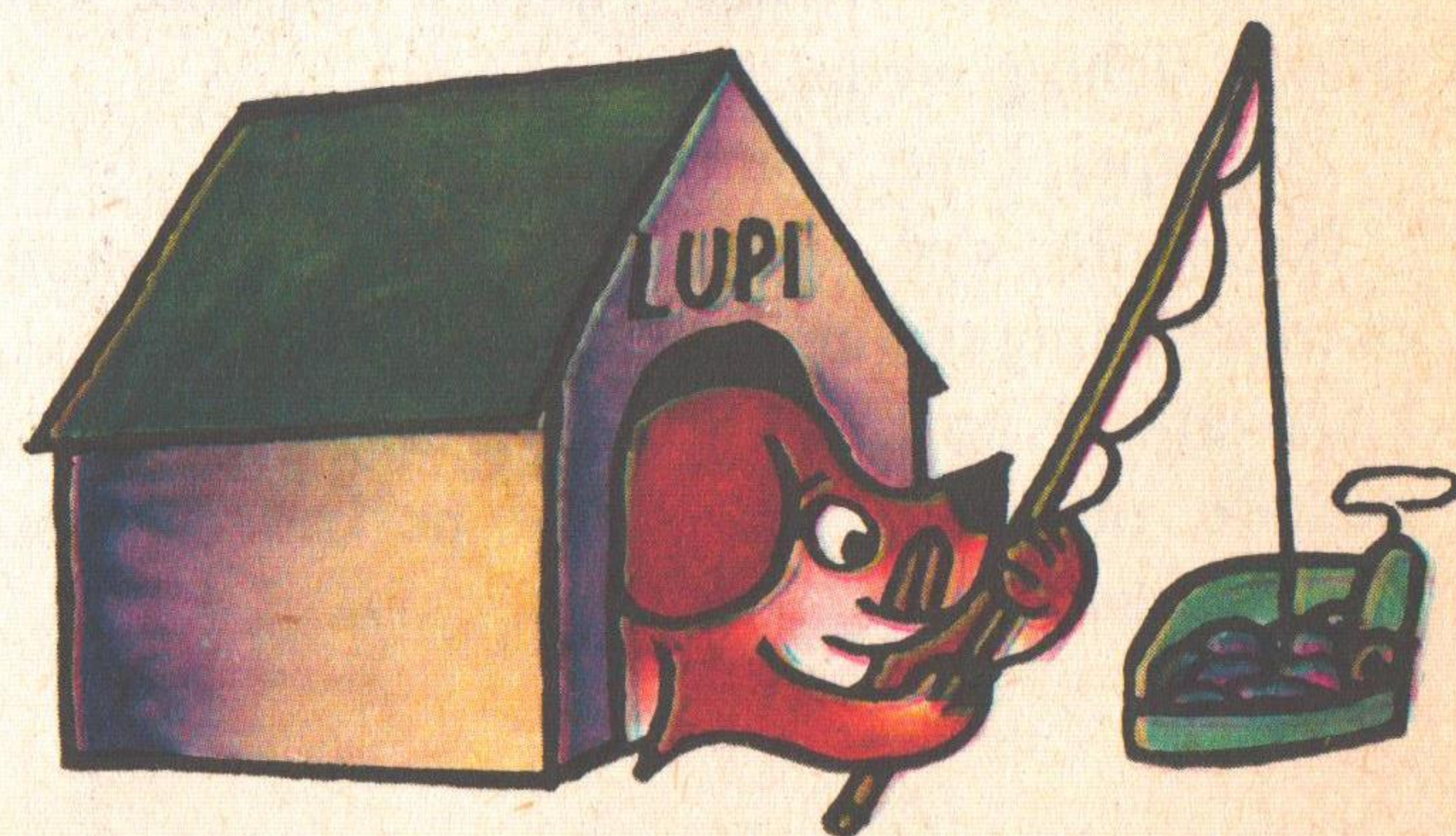
Našťastie prasiatka zaujalo čosi napravo od nás v kríkoch a pomaly sa ta odtúlali, varovne krochajúca matka za nimi.

„Vidíš, Julu, múdrejší ustúpi,“ povedal som, keď už celé stádo bolo preč. Julu sa na mňa zle pozrel, preto som rýchlo dodal: „Ja nikoho neporovnávam, len som chcel povedať nejaké poučenie, ako to robí teta Mancí.“

„Aha...“ povedal Mitermajer s porozumením.

My sme si mysleli, že sa nám už po Košice nemôže skoro nič stať, a skoro sa nám stalo. Kto by bol veril, že tak blízko metropoly východného Slovenska stretne ešte takú divú zver!

Posledný expedičný večer a noc sme strávili v chate Erika pod Kojšovou hoľou. Objavili sme tu výborného chatára a jeho výborného psa Lupiho. Chatár bol aj horolezec, a preto mal pre našu expedíciu porozumenie. Navaril nám lečo a počúval naše rozprávanie. Aj pes Lupi bol, aký má byť; vyzeral divý, ale on sa len tak tváril. Keď sa zvečierilo a vyšli prvé hviezdy, vyšli sme s chatárom a aj s Lupim na Kojšovu hoľu a uvideli nezvyčajný úkaz — slnkom ožiarené vrcholy Vysokých i Nízkych Tatier. Ako keby boli na dohodenie kameňom, hoci chatár nás poučil, že Lomnický štít je odtiaľto presne 73 kilometrov ďaleko. Nezvyčajný úkaz sme zaznačili do zápiskov Vlastivednej spoločnosti a vrátili sa do chaty. Keďže elektrina tu nebola, nebola ani televízia a nikto nás nehnať od

nej spať. Dlhú dobu sme sa ešte pri sviečke rozprávali. Chatár nám rozprával o horolezectve, my o skúsenostiach expedície a pes Lupi sa smial. Tak sa smial, až si prikrýval hlavu labou.

Svitol posledný deň nášho pochodu. Ráno nás Lupi s chatárom odprevadili hodný kus a poukazovali nám lyžiarske vleky pod Kojšovou hoľou, aj nás pozvali v zime na lyžovačku. Ibaže oni nevedeli, ako nám to ide v zime na lyžiach. Rozlúčili sme sa a psovi Lupimu sme darovali na pamiatku našu poslednú rybaciu konzervu, lebo on má ryby vraj veľmi rád.

V neskorších popoludňajších hodinách sme slávnostným krokom vošli cez Črmeľské údolie do najväčšieho východoslovenského mesta Košíc. V prvej uličke pod Črmeľom nás vítal transparent: **SLÁVA EXPEDÝCII!!!**

Namaľoval ho a v rukách držal statočný šerpa Vojtech Sabadoš.

„Sláva expedícii,“ povedal nám na privítanie a dodal: „Ale doma dostanete!“

„Vieme,“ odpovedali sme dôstojne, lebo na takej slávnosti sa má hovoriť dôstojne.

Posledný raz sme odmietli odviezť sa ich trabantom. Keď sme už sem prišli pešo, tak už vydržíme. Prezerajúc si pamätihodnosti mesta kráčali sme k stanici. Videli sme pamätihodné námestie, kostol, múzeum i sochu maratónca, pred ktorou sme sa posledný raz odfotovali samospúšťou. Vojto postavil fotoaparát na zem, stisol

samospúšť a potom ozlomkrky utekal k nám, aby bol tiež na obrázku. Niekoľko ráz sa mu už-už podarilo pribehnúť načas, chýbala mu vždy len nejaká stotinka sekundy. Tak sa rozfotoval, že sme sotva stihli večerný vlak do Bratislavy.

Vo vlaku sme sa už rozprávali o nasledujúcej expedícii. Lebo naša vlastivedná spoločnosť chce niečo podobné usporiadať aj na budúci rok. Na výber máme ešte veľa nepokorených hôr, a ako slávnostne vyhlásil Mitermajer, našu spoločnosť tu ešte čakajú veľké úlohy. Aj sme si sľúbili, že naša trasa bude pravdepodobne kratšia — dajme tomu z Bratislavy do Spišskej Novej Vsi alebo naopak. A že by bolo dobre, keby mohli s nami ísť aj šerpiovia z našej triedy. Aspoň niektorí. Potom sme vo vlaku zaspali a ráno sme už boli v Bratislave. A v škole. Ako keby nič.

Naši šerpiovia v triede hneď usporiadali slávnostnú tlačovú konferenciu. Oznamenili sme im, že sme úlohu splnili, prešli sme vyše 400 kilometrov pešo a dôkladne prekontrolovali celú Vlastivedu. V podstate má naša učebnica vo všetkom pravdu, hoci tam nie je ani zďaleka všetko zaznačené: Eliáš nám zase povedal, že odkedy posielame správy z expedície, nerobí už tento predmet nikomu v triede nijaké starosti. Chacha, všetci šerpiovia vedia už naspamäť vymenovať všetky kopce, od Liga-pasáže až po Košice a späť.

A doma? Pýtate sa, čo bolo doma? Nuž čo by bolo? Ani sa nepýtajte! Nič nové. Dostali sme, ako každá neuznaná expedícia. Veď my sme vedeli už dopredu, že členovia takej vzácnej spoločnosti, ako je naša Vlastivedná, musia pre úspech svojich podujatí často prinášať veľké obete.

Preto sa ešte stále nevieme s Julom Mitermajerom dohodnúť, či bol náš návrat slávny a či neslávny. Ja tvrdím, že návrat bol slávny a bitka doma neslávna. Julu tvrdí opak. Tak si teda myslím, že to už nevyrieši nikto.

(Koniec)

ILUSTROVAL ONDREJ ZIMKA

Knižka, ktorá Ťa poteší

Blíži sa koniec školského roku a na Vás čakajú dva mesiace prázdnin. Dva krásne voľné mesiace, ktoré Vám prinesú veľa radosti. Aj vydavateľstvo Mladé letá Vám chce spríjemniť chvíle oddychu, a preto pre Vás pripravilo veľa nových kníh. A pretože ich je naozaj dosť, každú Vám predstavíme iba niekoľkými vetami.

Deti, ktoré rady siahnu po knižke veršov, sa potešia básňam Miroslava Válka v knihe Veľká cestovná horúčka. Táto knižka už raz

vyšla, ale dávnejšie, takže Vy ju nájdete už iba v knižniciach. Lenže takúto knižku by mal mať na svojej knižnej policičke každý, kto má rád poéziu, a najmä ten, kto rád recituje. Nájdete tu veľa veselých básní. Veľká cestovná horúčka je v porovnaní s predchádzajúcim vydaním rozšírená o ďalšie básne. Prináša výber toho najlepšieho, čo básnik pre deti vytvoril za dvadsať rokov.

Ďalšiu knižku poézie napísal básnik Ľubomír Feldek. Má názov Jantárový svet. Nájdete v nej veselé básne o deťoch aj o zvieratkách, zúčastníte sa na dobrodružnom výlete okolo Slnka, povozíte sa na všetkom, čo má kolesá. A tak sa iste aj Jantárový svet zaradí medzi knižky, ktoré máte radi.

A teraz prejdime od poézie k próze. Potešíme Vás správou, že znova vyšli vymysel-

né príbehy dievčatka Pippi, ktoré poznáte aj z televíznych obrazoviek. A čo je najlepšie, všetky tri knižky švédskej spisovateľky Astrid Lindgrenovej o Pippi vyšli teraz spolu s názvom Pippi dlhá pančucha.

Knižka spisovateľa Jána Štiavnického prináša čosi, čo tu ešte nebolo. Má názov Horííí a podnázov Fajermanské pripovedky. Fajermani — tak sa voľakedy hovorilo požiarnikom. Požiarnikom sa pri ich zásluhnej robote neraz prihodilo čosi veselé, neraz urobili niečo smiešne. Raz si ktorýsi splietol nový hasiaci prístroj s verklíkom, inokedy mestskí páni kúpili namiesto novej striekačky starú, iba na novo zafarbenú, boli aj takí, ktorých pri návrate od požiaru prestrašila mátoha, ďalší pri hasičskej paráde vytiahli na žrdku namiesto vyšívanej zástavy sukňu... Takéto a podob-

né veselé povrávky o hasičoch nájdete v prvej časti knižky. Poviedky druhej časti hovoria o požiarnikoch trochu inak, veď aj pochádzajú z novšieho obdobia. Z nich sa Vám zapáči tá o trubačských pretekoch, ktoré pán fabrikant usporiadal pre svojich hostí, ale vypálili celkom inak, ako si predstavoval, ale aj tá, v ktorej pri hasičskej tombole vyhrala pani fabrikantová veľký balík a v ňom — plátno s nápisom „Dajte nám prácu, nie žobračenky“. Tieto poviedky sú obrazom čias, keď pracujúci človek začínal bojovať proti tým, ktorí bohatli z jeho práce.

Milí mladí čitatelia, kníh, ktoré si môžete cez prázdniny prečítať, je oveľa viac, než sme tu vymenovali. Čakajú na Vás v kníhkupectvách, čakajú v knižniciach. Čakajú na to, aby Vás potešili.

S. K.

*potom sa mení na plameniaka,
a letí, letí sťa raketa dáka.*

*Odkrýva všetku špinu pod striebrom a zlatom
a oznamuje svetu akoby chvatom:*

SLOBODA! SLOBODA! SLOBODA.

*Na domoch opustené lastovičie hniezda,
na Kremli krvavočervená hviezda.*

Katarína Kondróťová,
Ivanka pri Dunaji

Revolúcia

*Pošmúrnymi ulicami sa plazia pochmúrne chmáry,
hnusný čierny drak si chystá máry.*

*Výstrel!
Rozličné výkriky šťastia a strachu.
Najprv sa ponáša na čajku plachú,*

Topoľ

V parku bolo veľa jedličiek, dubov, bukov, jabloní, vrb a briez. Uprostred nich bol samotný strom — topoľ. Stál ďalej od ostatných stromov. Bol ako vlk-samotár. Nemal žiadneho druha. Často sa zhováral s mesiačikom. Aj dnes sa rozprával:

„Ej, mesiačik, mesiačik, nože mi nájdí druha môjho a prived' ho sem. Som tu samotný ako kôl v plote.“

Na druhý deň bola veľká búrka.

Hromy a blesky sa len tak metali po oblohe. Jeden blesk šľahol do topoľa, ktorý stál v parku. Topoľ začal horieť. Búrka trvala ďalej. Dážď uhasil horiaci topoľ. Mesiačik sa potom každý večer smutne díval na mŕtvy, obhorený strom.

Dana Kotvasová,
Žilina

Kresby Gregor Nadzam,
Čadca

Čerešne

*Moje milé čerešničky,
spravím si z vás náušničky,
zunujú ma náušničky,
zajem si zas čerešničky.*

Jana Michalcová,
Trenčín-Kubrá

Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: 801 00 Bratislava, Klincová 35/a. Telefón 681-58. Šéfredaktor Ján Turan, výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje PNS. Informácie o predplatnom a objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, 884 19 Bratislava, Gottwaldovo nám. 48/VII. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

JOŠKO MRKYČKA SPAČ

Ako ~~trba~~ trba rozmýšľať.

Dnes som na hodine, rozmýšľal o dvoch dňoch
vecí: ako strávim prvý pracovný deň.
~~Trba~~ Celý deň budem hrať futbal.

Potom sa budem celý deň kúpať a celý
deň budem behať, ~~trba~~ s Dunajom
po háj. Potom som musel ísť v škole.

Rozhodol som sa, že deň, keď budem
rozmýšľať, tak, aby to vizovalo, že
dávam pozor.

